

POPÜLİZMİN TÜRKİYE VARYANTI: GENÇ PARTİ¹

Mehmet Zakir SARIKAYA²

Öz

Bu çalışmada, popülizm kavramsallaştırılarak, Genç Parti'nin bir popülist siyasi hareket olduğu iddia edilmektedir. Bununla birlikte, popülizmin bir ideoloji olmaktan çok bir siyaset yapma tarzı olduğu ya da politik bir mantığa işaret ettiği düşünülmektedir. Bu sav başta Ernesto Laclau olmak üzere bazı teorisyenlerin popülizme ilişkin değerlendirmeleriyle desteklenmektedir. Laclau, her ne kadar popülizmi belirsizlikler ve açmazlar alanı olarak nitelese de halk ve lider bağlamında ufuk açıcı tespitler yapmaktadır. Dolayısıyla bu teorik çerçeve popülizmin kavramsallaştırılmasında ve yorumlanmasında önemli bir katkı sağlayacaktır. Literatür taraması yapılırken sadece betimsel bir analiz yapılmamış, aynı zamanda eleştirel değerlendirmelere de yer verilmiştir. Popülizmin temel karakteristik özelliklerini taşıdığı iddia edilen Genç Parti, hem sağ hem de sol popülizmin bazı temel özelliklerini birlikte gösterdiğinden özgün bir popülist parti olarak değerlendirilmektedir. Genç Parti'nin ürettiği popülizmin Türk siyasi tarihinde benzerlerine pek rastlanmayan, kendine has bir popülizm çeşidi olduğu söylenebilir. Parti'nin ürettiği popülizm, sadece Türkiye'deki örneklerinden değil aynı zamanda bazı yönleriyle dünyadaki popülist örneklerden de ayrılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, Popülist Politikalar, Genç Parti, Cem Uzan.

Araştırma Makalesi | Geliş Tarihi: 10.02.2021 - Kabul Tarihi: 09.05.2022

Sarıkaya, M. Z. (2022). "Popülizmin Türkiye Varyantı: Genç Parti".
Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS), sayı 11, s. 207-241.

¹ Bu makale "Bir Popülist Siyaset Örneği Olarak Genç Parti" adlı doktora tezinden türetilmiştir.
² Dr., E-Posta: mzsarikaya@gmail.com, Orcid: 0000-0003-2443-8712.

A VARIANT OF POPULISM IN TURKEY: THE CASE OF YOUNG PARTY

Abstract

This study conceptualizes populism and argues that the the Young Party (Genç Parti) is a populist political movement. However, it is thought that populism is a style of politics or a political logic rather than an ideology. This argument is supported by the evaluations of some theorists, especially Ernesto Laclau, on populism. Although Laclau characterizes populism as a field of uncertainties and dilemmas, he makes seminal determinations in the context of the people and the leader. Therefore, this theoretical framework will make an important contribution to the conceptualization and interpretation of populism. While conducting the literature review, not only a descriptive analysis was made, but also critical evaluations were included. The Young Party, which is claimed to have the basic characteristics of populism, is considered to be a unique populist party as it displays some basic features of both right and left populism together. It can be said that the populism produced by the The Young Party is a unique type of populism, the likes of which are rarely encountered in Turkish political history. The populism produced by the Young Party differs not only from the antecedents in Turkey but also from the populist examples in the world in some aspects.

Keywords: Populism, Populist Politics, Young Party, Cem Uzan.

Giriş

Popülizm, siyaset biliminin tartışmalı kavramlarından biridir. Bu nedenle popülizm nedir sorusuna cevap vermek tahmin edilenden daha zordur. Bu zorluğa rağmen her geçen gün popülizm ile ilgili yeni çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de popülizme ilişkin yapılan çalışmaların çoğu Avrupa, Latin Amerika ve ABD’deki populist hareketlerle ilgilidir. Bu çalışma, popülizm teorisi çerçevesinde Türkiye’den bir örnek olayı ele alarak popülizmi aynı zamanda Türkiye bağlamında ele almaktadır.

Fen bilimlerinin aksine, sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda belki de en büyük problem, ele alınan kavramların net ve açık bir şekilde tanımlanamamasıdır. Fen bilimlerinde yapılan şey, daha çok bir anlatım işidir. Anlatım ise hadiseyi belli kurallar ve formüller çerçevesinde açıklama durumudur. Bu nedenle fen bilimleri alanında yapılan çalışmalarda somut sonuçlara ulaşmak görece daha kolaydır. Sosyal bilimlerde ise yapılan iş genel olarak bir anlama

olayıdır. Anlama, bir olayın ya da olgunun hangi açılardan değerlendirildiği ve özelliklerinin nerede toplandığı konusunda fikir üretebilmektir (Mardin, 2018: 52). Bu nedenle pek çok kavramla ilgili (demokrasi, liberalizm, sosyalizm, faşizm, popülizm vb.) farklı yaklaşımlar ortaya çıkmakta, ortaya çıkan bu farklı yaklaşımlar nedeniyle de tartışılan kavramlar üzerinde ortak bir kanaatin oluşması zorlaşmaktadır. Bu kavramlardan biri de popülizmdir.

Popülizmin bazı dönemlerde belirginleşip bazı dönemlerde silikleştiği görülmektedir (Taggart, 2004: 1). Örneğin 1980'lerde siyasi terminolojide pek de rastlanmayan popülizm kavramının 1990'lı yıllardan sonra hızlı bir geri dönüşle, Batı Avrupa'da radikal sağ popülizm, Avrupa'nın doğusunda milliyetçi popülizm ve Latin Amerika'da da farklı versiyonlarla kendini gösterdiği söylenebilir (Durmuş, 2019: 46). 20. yüzyılın başlarından itibaren aşırı sağ ya da faşist yönetimlerin işgal ettiği siyasi alanın son yıllarda popülist radikal sağ partiler tarafından kaplandığı görülmektedir (Vardar, 2004: 9). Sistem karşıtlığı, anti-elitizm, milliyetçilik ve yabancı düşmanlığı popülist partilerin yükseliş sebepleri olarak düşünülebilir.

Popülizm kavramının muğlaklığı ve popülist politikaların geniş coğrafyaları etkilemiş olması, araştırılacak konunun sınırlandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Popülizm kavramı, aynı zaman periyodunda ve her coğrafyada aynı anlama gelmemektedir. Örneğin popülizm kavramı Latin Amerika'da solcu başkanları, Avrupa'da yükselen sağ partileri, Birleşik Devletlerde hem demokrat hem de cumhuriyetçi başkanları tanımlamak için kullanılmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 11). Popülizmin farklı biçimlerine bakıldığında nadiren yalnızca bir siyasi hareket, lider, düşünce ya da rejimi ifade etmektedir. Genellikle popülizm, bunların bir birleşimi şeklinde ortaya çıkmaktadır (Taggart, 2004: 7). Bu durum yapılan çalışmada örnek olay olarak ele alınan Genç Parti için de geçerlidir.

19. yüzyılın sonlarına doğru siyasi arenada beliren popülizm, siyasal sistemlerden biri olan faşizmin güç kaybetmesiyle birlikte etkinliğini daha da artırmıştır. ABD'den Rusya'ya, Latin Amerika'dan Asya'ya kadar farklı dönemlerde ve farklı karakterlerde tezahür eden popülizm, son yılların en çok tartışılan kavramlarından biri olmuştur. Temsili siyasetin olduğu birçok yerde görülen bu 'hayalet', birçok siyaset bilimci, tarihçi ve sosyolog tarafından ele alınmasına rağmen, tam olarak ne" olduğu kavranamamıştır. Belki de bu muğlaklık sebebiyledir ki popülizm yazınına ilişkin geniş bir literatür oluşmuştur.

Popülizm Nedir?

“Popülizm nedir?” sorusu, son yılların en popüler sorularından biri olarak karşımızda durmaktadır. Popülizmin kesin tanımı noktasında herhangi bir akademik uzlaşmaya henüz varılamamıştır. Bu nedenle popülizmi kesin bir tanımla tanımlamak çok iddialı bir girişim olacaktır. Kavramsal bir tanımlamadan yoksun olmasına rağmen popülizm, sosyal bilimlerde hâlâ oldukça revaçtadır (Laclau, 2015: 141). Popülizm yazınına ilişkin teorik çalışmalar, Gramsci’nin hegemonya teorilerine ve daha sonra ortaya çıkan ve birçok siyasal bulguya dayanan uzun bir geçmişle beraber önemli bir gelişim sergilemektedir. Popülizmle ilgili birçok bilimsel ve akademik çalışmalar yapılmıştır. Ancak bütün bu çalışmalara rağmen kavramın tam olarak neyi ifade ettiğini ortaya koymak ya da popülizmi herkesin üzerinde ittifak edeceği bir tanımla tanımlamak mümkün görünmemektedir (Ünüvar, 2018: 6). Bu durum popülizmin karakteristik yapısından kaynaklanmaktadır. Popülizmin tanımlanamaması, kavramın aynı zamanda üretken ve kapsayıcı bir özelliğe sahip olduğunu da göstermektedir.

Popülizm, kendisini sağ/sol karşıtlığı içinde bir sınıflandırmayı veya bu karşıtlıkla özdeşleşmeyi reddetme eğiliminde olduğundan onu muayyen bir yere oturtmak daha da zorlaşmaktadır. Popülizmin tanımına ilişkin ortak kanaat bulunmadığından, (Laclau., 2015: 162; Worsley, 1969: 217) popülizmi incelerken onun tarihsel vakalarına eğilmek, bu vakalara ilişkin bilgilerden faydalanmak gerekmektedir.

Peter Worsley’e göre (1969: 247) popülizm, ne belli bir ideolojik yöne ne de belli bir bölgeye özgü hadiseler ile açıklanabilir. Bu durum popülizmin birçok bileşenin ve farklı sebeplerinin olduğunu göstermektedir. Aslında popülizm süregiden bir akım olmaktan çok dönemsel bir hareket olduğundan önemli sayıda popülizm vakalarına rastlamak mümkündür (Taggart, 2004: 11). Dolayısıyla olaylardan yola çıkarak popülizmi tasvir etmek zihinsel olarak görece kolaydır. Bu durumdan popülizme ilişkin tanımların yapılmadığı, kavramın tanımlanamaz olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Popülizmi ele alan herkesin “kendince” bir tanımı vardır. Burada dikkat çekilmeye çalışılan husus, kavramın tanımı üzerinde bir fikir birliğinin olmamasıdır. Bu nedenle popülizm yazınına ilişkin oldukça hacimli çalışmalar söz konusudur.

Popülizm için çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bunları dört temel başlık altında toplamak mümkündür. Bunları “strateji olarak popülizm, ideoloji olarak popülizm, söylem olarak popülizm ve siyasal tarz olarak popülizm” şeklinde tasnif etmek

mümkündür (Sözen, 2017: 12; Baykan, 2018a: 16). Ancak bu tasnifler literatürde popülizm çeşitleri için en çok ön plana çıkanlardır. Farklı görünümüleri olan, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekte kullanılabilen popülizm olgusunu belli bir sistem, fikir ya da ideolojiyle sınırlandırmak mümkün görünmemektedir (Karagül ve Güder, 2020: 112). Bununla birlikte popülizm tanımına ilişkin birçok düşünürün ortak görüşüne göre popülizm, bir “aşırı siyaset” türüdür (Baykan, 2018a: 16).

Popülizmin siyasi hareketlerde bir strateji olarak kullanıldığını öne süren akademisyenlerden biri olan Weyland, popülizmi hareketin lideri ile özdeşleştirmektedir (Weyland, 2001: 14). Bu bakış açısına göre lider, aradaki bütün kurumları yok sayarak halk ile aracasız bir temasın yolunu seçmektedir.

Popülizmi bir ideoloji olarak ele alan yazarlar popülistlerin toplumu bölme ve kutuplaştırmalardaki rollerine dikkat çekmektedirler (Mudde ve Kaltwasser, 2019:15-16; Özşeker, 2017: 151).

Popülizmin bir söylem olduğunu ileri sürenler, bu söylemin halk ile seçkinler arasında oluşturulan zıtlık ile başarıya ulaştığını iddia etmektedirler (Özşeker, 2017: 151). Popülist söylemler, muayyen bir grup, zümre ya da kimliğe vurgu yapmaktan ziyade, söylemleriyle yeni kimlikler inşa edebilme potansiyeline de sahiptirler. İnşa edilmeye çalışılan bu kimliklerin temelinde, özellikle sağ popülist hareketlerde, milliyetçilik ve din argümanlarının sıkça kullanıldığı gözlenmektedir (Baloğlu, 2019: 101).

Popülizm ile ilgili yapılan tasniflerden biri de kavramın siyasi bir tarz olduğu yönündeki görüştür. Bu kategoride öne çıkan isim, “Popülist Akıl Üzerine” adlı eseriyle bilinen Arjantinli ünlü siyaset bilimci ve popülizmin teorisyenlerinden biri olarak kabul edilen Ernesto Laclau’dur. Laclau, popülizmi karşılanamamış taleplerin ve grupların eşdeğerlik zinciriyle birleştirilerek “gerçek halkın” oluşturulma girişimi olarak tanımlamaktadır (Laclau, 2007: 88).

Popülizmin siyasi tarihi 1870-1890 döneminde ABD’deki “Grangers” ve “Greenbackers” diye bilinen çiftçi hareketine uzanmaktadır (Toprak, 2013: 32; 1992: 4). 1892’de ABD’de kurulan Halk Partisi (People’s Party), Cumhuriyetçi ve Demokratlara karşı üçüncü bir yol izlemiştir. Halk partisi, banka ve demiryolu kuruluşlarına bağımlılıklarından kurtulmak için kooperatif kuran ve birlikler oluşturan çiftçilerin Halk adıyla kurdukları ilk parti olma özelliğini taşımaktadır (Taggart, 2004: 36).

Akademik çevrelerde popülizmin doğuş öyküsü 19. yüzyılın ikinci yarısına

çekilmiştir; ABD’de Popülist Parti ve Rusya’da Narodnik Hareketi, popülizmin ilk göstergeleri olarak kabul edilmektedir (Toprak, 2014: 22). Bu zaman periyodu dikkate alındığında sanayi inkılabı ve endüstrileşme popülist hareketlerin ortaya çıkmasında önemli bir neden olarak görülebilir. Hatta popülizmin endüstrileşmenin ortaya çıkardığı problemlere bir tepki olduğunu düşünmek bile mümkün görünmektedir (Öğün, 1991: 86). Zira, sanayileşmeyle birlikte, köylü-kentli ayrımı belirginleşmiş, sınıflar arasında ekonomik temelli bir çatışmanın zemini oluşmuştur.

Popülizmi tartışmak ve kavramı tanımlamak üzere 1967 yılında London School of Economics and Political Science’deki konferansta bir araya gelen birçok siyaset bilimci ve teorisyen kavramın ortak bir tanımı üzerinde anlaşamamışlardır (Toprak, 2013: 33; Müller, 2016: 21). Ancak bu anlaşmazlığa rağmen popülizm üzerine birçok tanım ve teori üretilmiştir. Ernesto Laclau başta olmak üzere, Paul Taggart, Eric Fassin, Cas Mudde, Margaret Canovan, Chantal Mouffe, Jan Werner Müller, Benjamin Arditi ve Torcuato Di Tella gibi pek çok yazar popülizmi spesifik olarak ele alıp bununla ilgili literatüre zengin bir malzeme oluşturmuşlardır. Ancak bütün bu çalışmalara rağmen popülizmin tanımı için bugünkü durum 1960’lardan çok da farklı görünmemektedir. Daha sonra ortaya çıkan çalışmalar daha çok popülizmin farklı yönlerini vurgulamak amacıyla yazılmıştır. Mesela düzen karşıtlığı, göçmen karşıtlığı, korku, gerilim ve komplo teorileri ile toplumu homojenleştirme çabaları, halkın kutsallığı ve islamofobi gibi (Kaya, 2019: 18).

Popülizmle ilgili ortak bir tanımın olmayışı popülizm için bir eksiklik değildir; aksine popülizmi tanımlamanın belki de ön şartıdır. Dönemden döneme, coğrafyadan coğrafyaya, kültürden kültüre kişiden kişiye (popülizmin bir siyasi üslup olduğu kabul edilirse) değişen bu kavrama ortak bir tanım bulabilmek bilimsel ve teknik açıdan zaten imkânsız görünmektedir.

Popülizm yalnızca ülkeden ülkeye değişen bir kavram değildir. Zamana ve mekâna göre değişen bir politika yapma yöntemi olan popülizm, aynı ülkede konjonktürel olarak, zamanla farklı siyasi durumlar için de kullanılabilir (Mouffe, 2019: 23). Örneğin, popülist hareketlerin merkezlerinden biri olan Latin Amerika’da 1940’lar ve 1950’lerde sağ ya da sol vurgusu yapılmadan sadece sınıf merkezli bir popülist söylem zirvedeyken; 2000’lerden itibaren baskın popülizm türü sol popülizm olmuştur (Sözen, 2017: 10).

Popülizmle ilgili modern popüler yaklaşımlarda popülizm, öncelikli olarak, partilerin ve liderlerin kitleleri harekete geçirmek için uyguladığı, siyasetin

folklorik bir tarzı olarak ele alınmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 15). Anlaşıyor ki popülizmin ya da popülist hareketlerin etkin bir siyasal güce ulaşabilmesi için bazen büyük liderlere bazen de büyük kitlelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Popülizmi anlamaya çalışan, popülizm ve demokrasi hakkındaki fikirleri önemsenen yazarlardan biri de Alman siyaset bilimci Jan Werner Müller'dir. Yazar, "*Popülizm Nedir?*" adlı çalışmasında popülizmin yazılı bir doktrin değil, belirli bir iç mantığı olan bir belirgin iddialar bütünü olduğunu ifade etmektedir (Müller, 2017: 25). Seçkinlerle halkın zıtlaşması ve halkın bastırılmış duygularının bir tezahürü olarak popülizm gerçeğinin ortaya çıktığına dikkat çeken yazar, hareketin bir lidere ihtiyaç duyduğu konusunda da son derece nettir. Müller kitabında popülizm ve popülist liderler üzerine yedi tez ortaya koymaktadır. Ona göre özetle;

1. Temsili demokrasiyi bir gölge gibi takip eden popülizm, elitlere karşı mücadelecidir. Popülizm, "gerçek halk" adına konuşan popülistleri ortaya çıkarır. Bu nedenle popülistler temsile karşı değillerdir. Ancak temsil noktasındaki meşruiyetin yalnızca kendilerine ait olduğunu iddia ederler.
2. Popülist siyasi hareketler demokrasi için bir tehdittir. Bunun en önemli sebebi popülizmin yasal ve anayasal kurumlarla çatışmasıdır
3. Popülizm siyaseti halka yayma ya da halk egemenliğini yeniden inşa etme noktasında demokrasiyi düzelten bir şey değildir.
4. Elitleri eleştiren herkes popülist olarak nitelendirilemez. Popülistler karşılarındaki siyasi rakipleri meşru olarak görmez ve onları destekleyenleri de halkın bir parçası olarak saymaz. Popülistler iktidarın dışındaki seçkinleri yozlaşmış olarak görürler. Popülistlere göre halk homojen, saf ve ahlaklıdır.
5. Popülistler yönetmekten çok işgal ederler. Çatışmacı ve kutuplaştırıcı bir politika izlerler. Siyasi üslupları dışlayıcıdır.
6. Popülistler genellikle halk için iyiyi temsil ettiklerini ileri sürerler. Uygulamalara ve reel duruma baktığımızda bu durumun pek de mümkün olmadığı görülmektedir. Popülistler seçim ve temsil aşamalarında "gerçek halk ve sessiz çoğunluğa" vurgu yaparlar.
7. Popülistler referandumu severler. Bunun nedeni halkın iradesiyle onay almak istemeleridir. Popülizm, siyasete katılımın artması anlamına gelmemektedir³ (Müller, 2017: 119-121).

3 Müllerden farklı olarak, Ernesto Laclau ve Benjamin Arditi gibi yazarlar popülizmin siyasete katılımı artırdığını ve apolitik grupları politize ettiğini iddia etmektedirler.

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yükselişe geçen popülizm, küreselleşmenin ve kapitalist ekonomik politikaların da etkisiyle hızla yayılmıştır. Küreselleşme ve sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan sınıf farklılıkları (kentliler, köylüler, elitler, dışlanmışlar, işsizler ve göçmenler gibi gruplar) popülizmin elini güçlendirmiştir. Bununla birlikte modern siyasetin değişen bağlamları popülizmin hareket alanını genişletmiştir (Taggart, 2004: 150). Popülist fenomenler kendilerine uygun şartlar oluştuğunda çok farklı bağlamlar içerisinde görülebilirler (Laclau, 2015: 176). Popülizmin net bir paradigmatik biçiminin olmamasının nedeni, kavramın zaman zaman farklı siyasal ve ideolojik söylemlerle eklemlenmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Popülizm bazen ırkçı, milliyetçi söylemlerle eklemlenirken, zaman zaman da demokratik, dini ve özgürlükçü söylemlerle de eşleşebilmektedir (Erdoğan, 1998: 25). Popülist moment, sadece belli bir zümrenin ya da toplumsal kategorinin çıkarları çerçevesinde ortaya çıkan bir durum olmaktan ziyade, birçok heterojen talebin toplamının bir ifadesidir (Mouffe, 2019: 18). Kısacası popülizmin, halkın menfaatlerine, önyargılarına, öfke ve hayal kırıklıklarına, dışlanmışlık duygularına hitap etme temeline dayanan bir doktrin olduğu söylenebilir.

Popülizmi bir siyasi fenomen olarak değerlendiren Meksikalı ünlü siyaset bilimci Benjamin Arditi, kavramın geniş coğrafyalarda bir temsil tarzı olarak kullanıldığını ifade etmektedir (Arditi, 2010: 83). Arditi, (2010:78) Popülizmin 19. yüzyıl Rusya'sındaki Narodnik (halkçılık) akımından, 1930'larda William Jennings Bryan önderliğinde Amerika'da başlayan küçük çiftçi hareketlerine, 1940'lı ve 1950'li yıllarda ortaya çıkan Latin Amerika popülizmine kadar uzanan siyasi fenomenleri içine aldığına dikkat çekmektedir. Yazara göre, popülizmin temel amacı, sıradan insanı güçlendirme iddiası ve büyük ölçüde apolitik olan bireyleri katılıma teşvik etme kapasitesidir. Ayrıca, popülizm kavramındaki belirsizliği gidermek için de bir öneride bulunan Arditi, şunları kaydetmektedir:

... popülizmin modern siyasetin hem demokratik hem de demokratik olmayan değişkenlerinde kendini tekrar tekrar gösteren bir özelliği olduğunu ve bu tekerürün popülist söylemin, çirkin olanların yanı sıra, yüce gönüllü olan kilit temalarına da atıfta bulunduğunu kabul etmekten ibarettir. Bununla, halka müracaatı, elitlere ve yolsuzluğa yönelik eleştiriyi, katılımcı tahayyülü, güçlü siyasi liderlerin rolünü ve siyasi sürecin formalitelerine karşı tahammülsüzlüğü kastediyorum. (Arditi, 2010: 83)

Popülizmin “ne” olduğuyla ilgili ayrıntılı çalışmalardan biri de Ernesto Laclau'ya aittir. Laclau, literatüre büyük katkı yapan akademisyenlerden biridir. Hatta popülizme ilişkin ortaya koyduğu teoriler “Laclaucu” bir anlayışın doğmasını sağlamıştır. Latin Amerikalı yazar, popülizmin belirgin bir şekilde görüldüğü

Arjantin gibi bir coğrafyada yaşamış olması sebebiyle kavrama ilişkin tespit ve tahlilleri kayda değerdir.

Ernesto Laclau'ya Göre Halkın İnşası ve Popülizm

Popülizmle ilgili genel literatür incelendiğinde popülizm kavramının Ernesto Laclau'ya atıf yapılmadan açıklanamayacağı fikri doğmaktadır. Şüphesiz popülizm yazınına ilişkin birçok farklı yaklaşım söz konusudur. Kavramın muğlaklığı ve popülist hareketlerin değişkenliği kaçınılmaz olarak pek çok farklı analizlerin yapılmasına zemin hazırlamıştır. Burada Laclau'yu önemli kılan şey, bizzat popülizm kavramının teorisini ortaya koymuş olmasıdır. Laclau, popülizmi kavramsallaştırmaya çalışmakla kalmamış aynı zamanda popülizm yazınına da eleştiriler getirmiştir. Arjantinli yazar, "Popülist Akıl üzerine" adlı çalışmasında popülizmi teorik bir çerçevede değerlendirmiştir. Laclau, bu eserinde uzun ve sofistike analizlerden sonra popülizmin belli bir sınıf tabanı veya net bir ideolojik hareketle bağdaştırılabilir bir siyasi hareket tarzından ziyade belirli bir "siyasi mantık" olduğunu ifade etmektedir. Laclau'nun popülizme ilişkin çözümlemeleri popülizmin hem gündelik dilde kullanılan anlamlarından hem de siyaset bilimindeki yaklaşımlardan farklı olduğu gözlenmektedir. Biçimselci bir bakış açısıyla popülizmi ele alan yazar, ortaya koyduğu fikirlerle "Laclaucu" bir anlayışı doğurmuştur.

Ernesto Laclau, popülizmi siyasetle eşleştirmektedir. Ona göre bütün siyasi hareketlerde popülizmin etkisini görmek mümkündür (Laclau, 2011: 145). Burada dikkat edilmesi gereken husus, Laclau, popülizmi siyasetle özdeşleştirirken, siyasetin popülizmden ibaret olduğunu da iddia etmemektedir. Laclau, popülizm ile siyaset arasındaki bağı değerlendirirken her türden siyasetin belli bir noktaya kadar popülist sayılması gerektiğini ifade etmektedir. Laclau'nun bu yaklaşımı, popülizmin nesnel koşullar ve tarihsel bağlamlarda ele alınmasını zorlaştırmaktadır (Saraçoğlu, 2017: 1087).

Laclau, öncelikle popülizm kavramının irrasyonelliğini ve müphemliğini tartışmaktadır. Popülizmin irrasyonel ve muğlak olduğu fikrini eleştiren Laclau, kavramın kendine özgü bir mantığı ve gerçekliğinin olduğunu ifade etmektedir (Laclau, 2007: 32-33). Yazar, burada popülizmin muğlaklığının kavramın kendisinden kaynaklanmadığını; "toplumsal gerçekliğin" muğlaklığından kaynaklandığını ifade etmeye çalışmaktadır. Nitekim dünya genelindeki popülist hareketlere genel anlamda bakıldığında, popülizmin bu "muğlak"lığının olağan olduğu ve bu konuda Laclau'nun haklılığı anlaşılacaktır. Popülizmin sadece muğlaklık ve retorikten ibaret olduğu fikrine

katılmayan Laclau, aksine bunlara başvurmadan popülizmin tam anlamıyla anlaşılamayacağını hatta bu yöntemin popülizmin anlaşılmasında bir “kralyolu” olduğunu ifade etmektedir (Laclau, 2007: 85). Popülizme kavramsal bir çerçeve oluşturmaya çalışan Laclau; Gustave Le Bon, Hypolite Taine ve Gabriel Tarde gibi entelektüellerin popülizm hakkındaki olumsuz ve önyargılı tutumlarını eleştirerek, popülizmin halkı bir araya getirmede başarılı bir araç olabileceğine vurgu yapmaktadır. Yazar, Gino Germani⁴ ve aynı görüşü paylaşan Arjantinli bilim adamı Torcuato di Tella’nın popülizm ile ilgili değerlendirmelerini eleştirerek bunun toplumsal çözümleme için doyurucu bir durum olmadığına Germani’nin iddia ettiği gibi popülizmin sadece geleneksel toplumdan sanayi toplumuna geçişte politikacıların ürettiği bir siyasi anlayış olarak değerlendirmenin yanlışlığına vurgu yapmaktadır (Laclau, 2007: 16). Laclau, bu iddialara cevap olarak popülizmin sadece az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde değil, gelişmiş ülkelerde de deneyimlendiğine işaret etmektedir. Buna örnek olarak faşizmin İtalya’nın tarımsal az gelişmişliğinin bir sonucu olarak kabul edip, Almanya gibi sanayi alanında oldukça gelişmiş ülkelerde tekrarlanmayacağı varsayımının doğru bir tespit olmadığı gibi. Kapitalizmin güçlü olduğu ülkelerde popülizmin nispeten daha az görüldüğünü söylemek yanlış olmaz ancak, popülizmin sadece tarım toplumunda ya da gelişmekte olan toplumlarda görüldüğünü söylemek de doğru bir değerlendirme gibi görünmemektedir (Laclau, 2015: 149). Kaldı ki “geleneksel” ya da “modern” toplum kavramları rölatif olgular olup, bilimsel ve nesnel bir ölçüte de sahip değildirler.⁵

Laclau’nun söylediklerinden popülizmin belli bir sınıfsal ya da toplumsal hareketin tek başına popülizm için yeterli olamayacağı anlaşılmaktadır (Laclau, 2015: 154). Bunun için bazı bileşenlere ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir. Bir söylemde popüler unsurların var olması onu popülist bir söyleme dönüştürmek için tek başına yeterli gelmemektedir (Laclau, 2015: 171-172). Laclau’nun oluşturduğu teori ve “popülist mantık”ta sol veya sosyalist bir siyasi hareket de aşırı sağ veya liberal bir siyasal söylem de başarılı olabilir. Yeter ki toplumsal

4 Gino Germani, geleneksel toplumdan endüstri toplumuna geçişin ortaya çıkardığı birtakım sorunların ve “asen kronizm”in popülizmi doğurduğunu; bu nedenle siyasetçilerin halka şirin görünmek ve kitleleri siyasi alana hazırlıksız bir şekilde çekmek amacıyla popülizmi kullandıklarını iddia etmektedir. Geniş bilgi için bkz., Gino Germani, *Authoritarianism, Fascism, and National Populism*, Transaction Publishers, 1991.

5 Benzer şekilde Margaret Canovan’ın kategorileştirdiği “tarımsal popülizmler” ve “politik popülizmler” tezine de katılmayarak, her popüler talebin “politik” olarak değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Burada ve bundan sonra kullanılacak olan “popüler talep” ya da “popüler çağrı” kavramları “halka ait olan” anlamında kullanılacaktır. (Erdoğan, 1998:23).

bir yarıma oluşturulabilecek koşullar olsun. Bu yarılmayı kuvvetlendiren iki önemli unsur ise, memnuniyetsizliklerin birleştirilmesindeki başarı ve geleneksel sistemin ya da müesses nizamın yozlaşmasıdır.

Laclau, bir hareketin popülist bir hareket olarak tanımlanabilmesi için onun belli başlı özelliklere sahip olması gerektiğini söylemektedir. Popülizmin merkezine halk ve lideri alan Laclau, popülizmle ilgili derin bir analiz ortaya koymaktadır. Laclau, halkın belli bir kesiminin kendini halkın tamamı olarak görmeye başlamasını popülizmin başlangıç noktası olarak kabul etmektedir. Popülizmin iki ön koşulundan bahseden yazar birincisinin 'halk'ı iktidardan ayıran içsel antagonist sınırın oluşumu ve ikincisinin de 'halk'ın ortaya çıkışını mümkün kılan eşdeğerliğe dayanan bir talep eklememesi olarak değerlendirmektedir (Laclau, 2007: 92). Ekleme mantığına geniş yer ayıran Laclau, bir hareketin belli bir ekleme mantığı gösterdiği için bu hareketin popülist bir hareket olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir (Laclau, 2011: 136). O halde ekleme mantığı nedir? *Ekleme*, gruptan daha küçük birimlerin karşılanmamış ya da doyurulmamış taleplerinin birleştirilmesidir (Laclau, 2011:136; Laclau, 2007:158). Bir başka eserinde yazar, bu kavramı, birbirine benzemeyen unsurların politik olarak yapılandırılması şeklinde tanımlamaktadır (Laclau ve Mouffe, 2017:145). Laclau ve Mouffe'nin "ekleme" dedikleri şey, çeşitli konular arasında olumlu anlamda ve daha önceden kararlaştırılmamış bir bağın tesis edilmesi anlamına gelmektedir. Böyle bir bağ yoksa da politikacılar ya da popülistler söylemleriyle farklılıkları eklemeyerek bir bağ tesis edeceklerdir. Laclau'nun eklememesi kastı politik düzlemde bir araya geliş ve kolektif bir hareketi ifade etmektedir. Karşılanmamış taleplerin negatiflik temelinde kümelenme eğiliminde oldukları toplumsal durum, popülizm olarak adlandırdığımız siyasi eklememesi biçiminin ön şartı olarak sayan Laclau, talepleri *demokratik özne* (bireysel talep) ve *popüler özne* (toplumsal talep) olarak ikiye ayırmaktadır (Laclau, 2011: 138). Her türlü karşılanmamış bireysel ve toplumsal taleplerin kümelenmesini de *eşdeğerlik* olarak tanımlayan Laclau, eşdeğer söylemlerin toplumu iktidar ve mağdurlar olmak üzere toplumu iki kampa böldüğünü ifade etmektedir (Laclau, 2011: 139). Böylece eşdeğerlik zinciri kuvvetlendikçe, başka bir deyişle karşılanmamış veya doyurulmamış talepler birleştikçe söylemsel olarak bir düşmanın (iktidar ya da otorite) yaratılması çok kolay hale gelmektedir. Dolayısıyla eşdeğerlik dediğimiz şey bütünüyle, eşdeğer taleplerin hiçbirini karşılamayan, sınırın ötesinde yer alan iktidara karşılıktan hasıl olmaktadır (Laclau, 2011: 139). Daha önce de ifade edildiği gibi popülizmin bir düşman oluşturulmadan yapılamayacağı iddiası burada da test edilmiş olmaktadır. Bununla birlikte karşılanmamış ya da

doyurulmamış talepler popülizmi güçlendirmektedir. Aynı şekilde eğer bir toplum, bütün talepleri onun kendi içsel mekanizmaları içinde doyurulduğu türden bir doğada kurumsal bir düzene erişmeyi başarmışsa, orada artık bir popülizm olmayacaktır (Laclau 2007: 135). Bütün bu tespitleriyle Laclau, aynı zamanda popülizmin neden ortaya çıktığını da ifade etmiş olmaktadır.

Kuramsal tartışmada popülizmin iki yüzünden bahseden Laclau, popülizm hem mevcut durumun sarsıcısı hem de sarsılan durumun yerine radikal yeni bir düzenin inşasının başlangıcı olduğunu ifade etmektedir (Laclau, 2007: 197). Yani popülizm, “halk” ile kurulu düzen arasında bir antagonizma yaratılması ve siyasal bir üslupla bu karşıtlığın harekete geçirilmesidir (Saraçoğlu, 2017: 1084). Anlaşıldığı kadarıyla sadece karşılan(a)mamış talepler ve antagonizmanın oluşumu popülizmin başarısı için yeterli görülmemektedir. Bunu harekete geçirebilmek ve başarı sağlamak için güçlü bir retorik de gerekmektedir.

Karşılanmamış talepler birleşerek eşdeğerlik zincirini oluşturmaktadır. Ancak burada bir sorun ile karşılaşmaktadır: her talebin farklı olması durumunda homojen olmayan bir eşdeğerlik, siyasi olarak ne kadar etkili olabilir? İşte tam da bu noktada eşdeğerlik zincirinde kümelenmiş ancak farklı talepleri olan kitleyi (halk) homojenleştirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Değilse, bu kadar farklı taleplerin toptan ve birden karşılanması mümkün değildir. Peki, bu homojenleştirme işini kim gerçekleştirecek? İşte popülizmin olmazsa olmaz denilen unsuru burada devreye girmektedir: lider. Lider/önder, farklı tikel talepleri olan heterojen halkın homojenleştirilmesi noktasında görev üstlenmektedir. Zaten rasyonel düşünmeye muktedir olmayan kalabalıkları (Laclau, 2007: 57) ancak bir lider harekete geçirebilir. Başka bir deyişle popülizm, karizmatik lider etrafında örgütlenen bir siyasal harekettir. Bu anlamda lider demagoji yaparak kitle manipülasyonu yapabilir. Ancak lider bu konuda her zaman başarılı olamayabilir. Popülizmdeki başarı, sadece karizmatik bir liderin önderliğinde kullanılan retorikle mümkün olmayabilir. Zira karizmatik liderlerin toplumu “dönüştürücü” etkileri bulunmaktadır (Baykan, 2018a: 17).

Laclau'nun teorileri bağlamında “halk” kavramı, egemen bir siyasal varlığın üstün rolüne uygun somut bir tarihsel-toplumsal oluşuma işaret etmektedir. Popülist bir strateji bağlamında, her bir siyasal aktörün iktidara ulaşma kabiliyeti, toplumda mevcut olan tatmin edilmemiş muhtelif talepleri bir araya getirerek “kendi halkını” inşa etme kapasitesiyle bağlantılıdır. Popülizmin temel karakteristik özelliklerinden biri de “halka çağrı”dır. Halka çağrı yapmadan, halkı birleştirmeden/eklemeden popülizmin yapılamayacağı açıktır (Laclau, 2015: 198). Ancak halka yapılan her çağrıyı da popülizm olarak

nitelendirmek yanlış olacaktır (Laclau, 2015: 162). Laclau, “halk” kavramını bir sosyolojik öge olmaktan çıkarıp ona siyasi bir hüviyet kazandırmaktadır.

Özetle Laclau, anlaşılması güç bir kavram olan popülizmi, siyasi bir strateji olarak tanımlamakta ve halk düşüncesini seçkin düşüncesiyle karşı karşıya getiren hegemonyacı bir söylemi yaratmak üzere, dağınık toplumsal talepleri bir araya getirmeyi amaçlayan bir siyaset yapma tarzı olarak görmektedir. Laclau’nun “Popülist Akıl” dediği şey, halkın popüliste göreyeniden inşası ve şekil alması anlamına gelmektedir. Kitabının ilk bölümünde siyaset kuramcılarının popülizme yaptıkları olumsuz eleştirileri eleştirmektedir. Bütün popüler taleplerin politik bir yönünün olduğuna dikkat çeken Laclau, popülizm yazınının bugüne kadar ortaya çıkan popülist siyasi hareketlerin bir envanteri olmaktan öteye geçemediğini vurgulamaktadır. Yazarın temel hedefi halkın inşası sürecinin bir politik proje olduğunu ortaya koymaktır. Ayrıca Laclau, farklı toplumsal taleplerin cevapsız kalması ile oluşan eşdeğerlik zincirini halkın inşasını sağlayan en önemli nedenlerden biri olarak görmektedir.

Yöntem

Bu bölümde, yapılan araştırmanın hangi süreçlerden geçtiği ve toplanan verilerin hangi çerçevede analize tabi tutulduğu açıklanarak araştırma süreci hakkında bilgi verilecektir. Yapılan araştırmanın muhtevası gereği nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Zira nitel araştırmalar, somut soruların cevaplandırılmasına, problemlerin pratik çözümlerine, politika analizlerine, eylem araştırmalarına ve toplumsal gelişime katkı sağlamaktadır (Patton, 2014: 145). Literatürde popülizmin teorik bir çerçevede tartışılmasına ve kavramın muğlaklığına rağmen okuyucunun konuyu anlaması için olabildiğince açık ve sade bir dil tercih edilmiştir.

Yapılan çalışmanın teorik çerçevesinin belirlenmesi amacıyla konuyla ilgili geniş bir literatür analizi yapılmış ve bu doğrultuda uygun yöntemin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırma yöntemi nitel bir araştırma olduğundan, nitel araştırma yöntemleri dikkate alınarak veriler toplanmıştır. Bu amaçla popülizm alanına ilişkin yerli ve yabancı araştırmacıların eserleri incelenmiş, benzerlik ve farklılık noktasında değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Örnek olay olarak seçilen Genç Parti ile ilgili süreli yayınlar takip edilmiş, partinin tüzük ve programı çerçevesinde kullandığı popülist dil ile bağlantısı kurulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Deseni

Yapılan bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden “durum çalışması”na bir örnektir. Durum çalışmaları süregelen soru ve sorunlar yerine daha çok post-facto (olay sonrası) çalışmalarda takip edilen bir yöntemdir (Berg ve Lune, 2019: 324). Yapılan çalışmada Genç Parti ile ilgili yazılı ve görsel dokümanlar, partinin reklamları ve Cem Uzan’ın seçim kampanyaları boyunca yaptığı konuşmaların kayıtları incelenerek Genç Parti ile ilgili analizler yapılmıştır. Bu doğrultuda literatür taraması ve doküman analizi tekniklerinden faydalanılmıştır. Doküman analizi ile araştırmacılar, daha önce konuya ilişkin yapılmış araştırmaları incelemek suretiyle elde ettikleri verileri yaptıkları araştırmaya dahil ederek aynı zamanda bir analitik yöntem de ortaya koymaktadırlar (Kıral, 2020: 175). Böylece araştırılan konunun açıklanması, yorumlanması ve ortaya yeni bir sentezin çıkması sağlanabilir. Bu amaçla hem popülizm hem de Genç Parti ile ilgili (sınırlı da olsa daha) önce yapılan çalışmalar incelenmiş böylece Genç Parti’nin siyasi faaliyetleri hakkında detaylı bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Örnekleme

Popülizm tanımının kavramsal olarak zorluğu, araştırmacıları popülizm örneklerine yönlendirmektedir. Bu nedenle popülist parti ve hareketlerle ilgili literatürde birçok çalışma görmek mümkündür. Örnekleme, çalışılan evrenden seçilen bir öge ya da evrenin bir parçası olarak tanımlamak mümkündür (Büyükoztürk vd, 2018:83). Evrenin tamamını çalışmak yerine, evreni temsil eden sınırlı sayıda kişi, olay ya da olguyu araştırmaya dahil etmek araştırmacı için sonuca ulaşma noktasında daha pratik bir çözümdür (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 113).

Bu çalışmada, Genç Parti popülist örnek olarak ele alınmıştır. Genç Parti’nin örnek olarak seçilmesinin nedeni partinin popülist partilerin temel karakteristik özelliklerini taşımasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Genç Parti’nin popülizmin evrenini temsil etme özelliğine de sahip olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışma için Türkiye’den farklı siyasi partiler de seçilebilirdi. Ancak, Genç Parti’nin popülist siyasette daha özgün bir model olduğu düşünüldüğünden ve daha önceki çalışmalarda popülizm çerçevesinde değerlendirilmediğinden Genç Parti bu çalışmada örnek olarak seçilmiştir. Ayrıca partinin kurucusu ve genel başkanı Cem Uzan’ın popülist liderlerin genel özelliklerini yansıtmaması, Genç Parti’nin popülizm çalışmasında örneklem olarak ele alınmasının bir başka nedenidir.

Genç Parti'nin Kuruluşu

10 Temmuz 2002 tarihinde Cem Uzan, birçok kanalın canlı olarak yayınladığı konuşmasında Genç Parti'nin kurulduğunu ilan etmiştir (Turan, 2004: 295; Türk, 2008:12). Konuşması aynı anda birçok radyo ve televizyon kanalında canlı olarak verilmiştir. Cem Uzan, beklentinin aksine kısa bir konuşma gerçekleştirmiştir. Uzan, siyasete giriş konuşması olarak da değerlendirilebilecek konuşmasına şöyle başlamaktadır:

“Bu akşam sizlerin karşısına; çalışmak isteyen ama iş bulamayan Türk gençleri adına, yatırım yapmak isteyen ama yapamayan Türk iş adamları adına, üniversiteye girmek isteyen ama giremeyen Türk öğrencileri adına, yarınına güvenle bakamayan: Türk işçisi, Türk memuru, Türk çiftçisi adına... Türk mühendisi, Türk doktoru, Türk öğretmeni, Türk esnafı, Türk bilim adamı adına... Türk emeklisi, Türk ev kadını ve Türk çocuğu adına çıkıyorum. Kısaca, Türkiye’de mutsuz, umutsuz, huzursuz, güvensiz ve sağlıksız yaşamak zorunda bırakılan Türk halkı adına çıkıyorum.” (Star 1, 11 Temmuz 2002)

Burada, Türk siyasi tarihinde daha önce örneğine rastlanmayan bir parti kuruluşu deklarasyonu dikkat çekmektedir. Türk ve Türklüğe vurgu yapan Cem Uzan, sağ popülist liderlerin ortak özelliklerinden biri olarak kabul edilen “milliyetçi” bir tavır sergilemiştir. Yine konuşmasından da anlaşıldığı gibi toplumun farklı yaş ve iş kolundaki gruplar arasında bir ‘eklemlenme’ gayreti dikkat çekmektedir. Bu eklemlenme, sistemden hoşnut olmayan ya da kendini sistemin dışında gören kitleleri bir araya getirme ya da ortak bir paydada buluşturma çabası olarak da görülebilir. Cem Uzan’ın bu söylemi, Ernesto Laclau’unun popülizm olgusuna dair yaptığı değerlendirmelerde öne çıkardığı “eşdeğerlik zinciri”yle oldukça uyumlu görünmektedir. Nihayetinde Uzan, ‘halk’ adına konuşan, kendini halkın sesi olarak yansıtan bir duruş sergilemektedir (Gülarıslan, 2008:191). Bu türden konuşmalar Turgut Özal döneminden itibaren mutad hale gelen, Başbakanların zaman zaman yaptıkları “Ulusa Sesleniş” konuşmalarıyla benzerlik göstermektedir (Angılı, 2004: 48). Konuşma, şekil itibarıyla bir muhalefet partisinden çok, arkasında büyük bir halk desteği olan güçlü bir iktidar partisi liderini andırmaktadır. Konuşmasının devamında Uzan:

“Bu akşam karşınızda, Türkiye’sinden memnun olmayan bir Türk vatandaşı olarak bulunuyorum. Atalarına, şehitlerine, gazilerine borcu olduğunu bilen bir Türk evladı olarak bulunuyorum. Ve biliyorum ki; en az 64 milyonu temsil ediyorum. Kalan bir milyon da bizler gibi düşünmeyen, Türklüğüyle gurur duymayan, Müslümanım demeye ağız varmayan, Türkiye’yi küçümseyen, kendi menfaatlerini Türkiye’nin menfaatlerinin önünde tutan, dolayısıyla da Türkiye’nin bugünkü durumundan memnun olan bir gafiller topluluğu...” (Türk, 2007: 62-68; Türk, 2008: 59).

Görüldüğü gibi Uzan, azınlık bir kesimi “düşman” olarak nitelendirerek bunları “yozlaşmış elitler” ve “müesses nizamın devamından hoşnut kimseler” olarak yansıtmaktadır. Bu grupları “gayr-ı milli” olmakla suçlamaktadır. Bu söylemleriyle Uzan, popülizmin temel argümanlarını kullanmaktadır. Bunu yaparken de halkın değişik sebeplerle dile getirdiği memnuniyetsizlikler ustalıklarla işlenmektedir (Duran, 2002).

Genç Parti'nin amblemi birbirine bakan iki yıldız ve hilalden oluşup, kırmızı ve beyaz renktedir. Türk bayrağına atıfla tasarlandığı anlaşılan bu amblem ile partinin milliyetçi bir politika izleyeceğini göstermektedir (Gülarıslan, 2008: 187-188).

Genç Parti'nin yönetim kademelerindeki üyelerin önemli bir kısmı siyasi bir geçmişe ya da tecrübeye sahip kimselerden oluşmamaktadır. Bunların birçoğu Uzanlar'ın şirketlerinden onların deyimiyle “özel sektör”den gelmektedir. Örneğin, Uzanlar'a ait cep telefonu operatörü Telsim'in Ege Bölge Müdürü Veli Demirel, Genç Parti'nin aynı zamanda İzmir İl Başkanlığı görevini yaparken; Telsim Ege'de bankacılık danışmanlığını görevini yürüten Koray Özkay da İzmir 1. Bölge 1. sıra milletvekili aday olarak gösterilmiştir (Şener, 2004: 168). Benzer şekilde, Genç Parti'nin milletvekili aday listelerinde Uzanların şirketlerinde çalışan üst düzey yöneticilerin bulunduğu gözlenmektedir. Bu türden bir parti teşkilatlanması, Türk siyasetinde pek rastlanan bir durum değildir. Bu durum, Genç Parti'nin bir “şirket partisi” olduğu fikrini güçlendirmektedir. Nitekim, Genç Parti ile ilgili değerlendirme yapan bazı yazarların “Genç Parti” yerine “Uzanların partisi” tabirini kullandıkları görülmüştür (Bora, 2002a:54; Laçiner, 2002: 26; Türk, 2008: 191). Yazar Ali Bayramoğlu da (2002), Genç Parti yerine “Cem Uzan'ın partisi” ifadesini kullanmaktadır. Bu ifade, Genç Parti için liderin partinin üstünde bir konuma sahip olduğu kanaatini pekiştirmektedir. Paul Taggart (2004:7-64)'ın da daha önce belirtmiş olduğu gibi, popülist liderler kendilerini meşrulaştıracak popülist parti ve hareketler yaratırlar. Popülist liderlerin başında buldukları partiyi adeta sahip oldukları bir şirket gibi yönettikleri ve bir müteşebbis gibi davrandıkları konusunda da genel bir kanaat bulunmaktadır (Raadt vd, 2004:7). Cem Uzan, böyle bir iddia için uygun bir örnek teşkil etmektedir.

Akşam gazetesi yazarlarından Rıza Zelyut 3 Eylül 2002 tarihli yazısında Genç Parti için “Cem Uzan'ın tek kişilik partisi” değerlendirmesinde bulunmaktadır. Bununla birlikte “lider partisi” kategorisinin de ötesinde “kişi-parti” ya da “partileşmiş kişi” yakıştırmaları da yapılmıştır (Bora, 2002a: 54; Baykan, 2017:179). Sağlam'a göre, (2007: 26) “*Genç Parti daha çok bir tek kişi veya ailenin malî*

kaynağını sağladığı bir siyasi kuruluştur. İl ve ilçe binalarının kira, mobilya ve kırtasiye giderleri bile belki tek bir kişi tarafından karşılanıyordu". Bu yönüyle Genç Parti tek kişilik bir siyasi organizasyon görüntüsünü vermektedir (Sağlam, 2007: 27). Uzan Grubu'nun yayın organlarından biri olan *Star* gazetesi de 8 Ağustos 2002 tarihli yayınının sürmanşetinde Genç Parti yerine "Cem Uzan'ın partisi" tabirini kullanmıştır. Bu değerlendirmeler Genç Parti'nin kuruluş yıllarına ait olmakla beraber son zamanlardaki gelişmeler de bu iddiaları doğrular niteliktedir. Nitekim, 2 Temmuz 2020 tarihinde gerçekleştirilen Genç Parti'nin 5. Olağan Genel Kurulu'nda partinin genel başkanlığına Cem Uzan'ın kardeşi Hakan Uzan seçilmiştir. Genç Parti'nin genel başkan eski yardımcılarında Emin Şirin ile yapılan görüşmede Şirin, Genç Parti'nin 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde aldığı oydan çok daha fazlasını alabilme potansiyeline sahip olduğunu, bunun gerçekleşmemesinin önemli nedenlerinden birinin de Genç Parti'nin "aile partisi" görüntüsünden kurtulamaması olduğunu ifade etmiştir (Şirin, 2021).

Genç parti görüldüğü gibi bir şahıs etrafında örgütlenmiş, kudreti ve karizmasıyla lideri ön plana çıkararak, söylemleri "slogan" niteliği taşıyan bir görüntü vermektedir. Öyle ki, partinin logosunun üzerinde dahi Cem Uzan'ın imzası bulunmaktadır. Genç Parti, Türkiye'de parti logosunun üstünde genel başkanın imzasının olduğu tek siyasi parti olarak dikkat çekmektedir (Sağlam, 2007: 25). Genç Parti'nin afiş, broşür ve reklam kampanyalarında Cem Uzan'ın imzası yer almaktadır (Türk, 2008: 61). Bu durum Genç Parti hakkındaki 'kişi partisi' fikrini kuvvetlendirmektedir (Gülarıslan, 2008: 187). Kampanyalarda kullanılan yazılı metinlerin gri harflerle, "Cem Uzan" imzasının koyu siyah harflerle yazıldığı ve ana metinden daha büyük puntolar kullanıldığı görülmektedir (Altınel, 2003: 92). Bu durum Cem Uzan kimliğinin Genç Parti'nin önüne geçirilmeye çalışılması bakımından anlamlıdır. O gün için partinin logosundaki imza resmi olmasa da, bu satırların yazıldığı tarihte, 2 Temmuz 2020 tarihinde gerçekleştirilen Genç Parti'nin 5. Olağan genel kongresinde, partinin logosu değiştirilerek Cem Uzan'ın imzası kongre kararıyla partinin logosuna eklenmiştir.

Genç Parti gibi belli oy oranlarına sahip, gündemi meşgul eden siyasi partilerde genel başkanın dışında genellikle toplum tarafından tanınan, bilinen isimler bulunmaktadır. Ancak, Genç Parti için aynı şeyi söylemek mümkün görünmemektedir. Cem Uzan'ın dışında öne çıkan, toplumda siyaseten bir karşılığı olan bir başka isme rastlamak pek mümkün görünmemektedir⁶

6 Cem Uzan'ın dışında siyasetçi kimliğiyle tanınan, Adalet ve Kalkınma Partisi'nden ilk dönem

(Türk, 2008: 192). Diğer siyasi partilerde görülen Kadın Kolları, Gençlik Kolları vb örgütlenme yapısının Genç Parti’de aktif bir şekilde görülmemesi partinin bir “şahsi” girişim olarak algılanmasına sebebiyet vermiştir (Angılı, 2004:37).

Genç Parti’nin İdeolojisi

Genç Parti’nin Parti Programına bakıldığında onu sağ/sol ya da milliyetçi/muhafazakar anlamında bir yere oturtmak oldukça zor görünmektedir. Zira Genç Parti’nin parti programı, birçok siyasetçinin çok rahatlıkla altına imza atabileceği türden genel ve muğlak ifadelerle doludur (Angılı, 2004: 51; Keresteci, 2006: 136). Bu nedenle sadece parti programına bakarak Genç Parti’ye net bir ideoloji atfetmek yanlış olacaktır (Tanşu ve Ercan, 2002: 6; Altınel, 2003:106; Gülarıslan, 2008: 192). Genç Parti’yi destekleyen seçmenlerin ortak bir mazileri ya da fikir ve düşüncelerinin olduğunu söylemek oldukça güçtür (Sağlam, 2007: 26). Nitekim hem Cem Uzan hem de Genç Parti sözcüleri kendilerini ideolojik bir parti olarak tanımlamaktan kaçınmışlardır.

Genç Parti için herhangi bir ideoloji düşünmek yerine partinin “strateji”lerinden söz etmek daha doğru olacaktır (Keresteci, 2006: 136). Zira Genç Parti, ne parti programında ne de yöneticileri üzerinden kendine ideolojik bir misyon yüklemektedir. Genç Parti, siyasi duruş itibariyle ideolojik bir parti görünümünden uzak olsa da parti programının iktisadi alanda liberal ve serbest piyasa ekonomisini savunan özellikte olduğu söylenebilir (Gülarıslan, 2008: 191). Genç Parti’nin siyaset felsefesini ve ekonomik politikaları ile ilgili yaklaşımını değerlendiren Mert Angılı, Partinin zihniyetini “iktisadi rasyonelite” ile açıklamaktadır:

... iktisadi rasyonelite kavramıyla anlatılmaya çalışılan bütün modern şirketlerin temelinde bulunan pragmatik, ben-merkezci, hesapçı, mekanik ve kâr maksimizasyonunu amaçlayan düşünüş biçimlerinin bir kombinasyonudur. Bu düşünce biçimi neoliberal ideallerle tamamen uyumludur; daha doğrusu neo-liberalizmin temel unsurlarından birini oluşturur. Bu bağlamda, iktisadi rasyonelite bildik anlamda bir ideolojiye değil, bir zihniyete tekabül etmektedir. Yani iktisadi rasyonelite temel hedefler gösterir ve bu hedeflerin meşru, hatta daha da önemlisi tercih edilmesi ve peşinden koşulması gereken hedefler olduğu fikrini içerir. Başka bir deyişle, iktisadi rasyonelite ana hedef olarak kâr maksimizasyonunu ortaya koyar ve bu hedefe ulaşmak için kullanılacak yöntemlerin tamamen pragmatik ve ideoloji dışı olması gerektiğini vurgular. Kısacası iktisadi rasyonelite, özünde tamamen aksiyomatik bir karakterde belirlenmiş olan hedefe, olası her yol kullanılarak ulaşılmasının zorunlu olmanın ötesinde doğru olduğu fikrinden

milletvekili seçilen Genç Parti yöneticisi Emin Şirin’dir. Emin Şirin sayesinde Genç Parti TBMM’de temsil edilme hakkını elde etmiştir. Şirin, Uzanlar’ın yaşadığı sıkıntılar sebebiyle daha sonra Genç Parti’den istifa etmiştir.

ibarettir. Bu anlamda, yeri geldiğinde ideolojik yeri geldiğinde de tamamen ilkesiz ve eklektik bir yöntem kullanımı benimsenir, hatta belirlenmiş hedefe ulaşılmasını kolaylaştırması en olası yöntem olduğundan övülür, olumlunır. (Angılı, 2004:53).

Genç Parti'nin seçim kampanyalarında ve miting meydanlarında daha ziyade “halkçı” bir söylem kullandığı görülmektedir. Cem Uzan'ın konuşmalarında milliyetçi ve popülist bir dil kullandığı görülmektedir (Bora, 2002a:53-55; Angılı, 2004:40; Yaylagül ve Dağdaş, 2004:485; Tansi, 2004: 237; Taşcıoğlu, 2007: 138). Bu üslubu ideolojik bir görüntü vermekten çok Genç Parti'nin seçimlerden başarıyla çıkması için pragmatist bir anlayışla tercih ettiği düşünülebilir.

Parti lideri Cem Uzan, kendisine sorulan “partiniz siyasi yelpazenin neresinde yer alıyor?” sorusuna, partisinin sağ veya sol olarak anlaşılması gerektiğini, dünya koşullarının artık değiştiğini ve kendilerini “tam merkezde” gördüklerini ifade etmiştir (Türk, 2007:262). Konuşmasının devamında Uzan, partisinin ideolojik bir parti olmadığını, dünyadaki konjontörün değiştiğini, ideolojiler yerine “pratik ve pragmatik” çözümlerin önemli hale geldiğini ifade etmektedir (Türk, 2008:189). Nitekim, Genç Parti Genel Başkan Yardımcılarından Ufuk İlkiz de benzer bir açıklama ile, partisini sağ veya sol olarak nitelendirmediklerini siyasetin tam merkezinde olduklarını ifade etmiştir (akt, Angılı, 2004: 51). Genç Parti'nin milletvekili adaylarından türkücü İbrahim Tatlıses de Genç Parti'yi tercih etmesinin sebebini “Genç Parti'nin ideolojisi bana çok yakın. Ben sağcı da olamam, solcu da olamam” şeklinde açıklamaktadır (Türk, 2008: 189). Bu çalışma yürütülürken Genç Parti eski genel başkan yardımcısı Emin Şirin ile yapılan görüşmede “Genç Parti'yi siyasi görüş olarak nasıl konumlandırırsınız?” sorusuna Genç Parti'nin sağ ya da sol bir parti olarak değerlendirilemeyeceğini, partinin bu her iki kavramdan farklı bir siyaset yürüttüğünü ifade etmiştir (Şirin, 2021). Emin Şirin (2021), Genç Parti'nin ideolojik olarak fikri bir zemine oturtulamayacağını, CHP, DP ve daha sonra kurulan diğer partilerle benzeşmediğini dile getirmiştir. Bütün bu vurgular Genç Parti için “merkez” bir konum belirlemenin bir çabası olarak düşünülebilir. Siyasi terminolojide merkez, sağduyu, istikrar, uzlaşma, ılımlılık vb. imgelerin taşıyıcısı olarak, politikanın teknikleştirilmesinin ifadesidir.

Genç Parti'nin Retoriği ve Popülist Söylemleri

Genç Parti'nin siyasi bir geçmişe, güçlü bir siyasi kadroya ve ideolojik bir arka plana sahip olmaması 3 Kasım 2002 genel seçimlerindeki başarısını farklı bir perspektiften ele almayı gerektirmektedir. Bu nedenle Genç Parti'nin seçim kampanyalarında kullanılan retorik ve söylemlerin içeriği, Genç Parti'nin

elde ettiği seçim başarısını anlamak açısından ipuçları verebilir (Tokdemir ve Karakuş, 2020: 744). Popülizmde “söylem”in sadece bireysel bir faaliyet olmadığını, kavramın aynı zamanda “sosyal inşa edici” bir özelliğinin de olduğu (Sözen, 2017: 37), “söylem”in, yalnızca “bilişsel” ya da “düşünsel” bir olgu olmadığını; aynı zamanda toplumun birbirleriyle kurdukları ilişkiyi şekillendiren ve düzenleyen bir ekleme aracı olduğu (Laclau ve Mouffe, 2017: 156) iddia edilebilir. Genç Parti lideri Cem Uzan’ın söylemlerinin genellikle bu amaca yönelik olduğu söylenebilir.

Genç Parti’nin söylemleri genel olarak değerlendirildiğinde sert bir retorikğin ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Genç Parti’nin seçim kampanyalarında öne çıkan önemli unsurlardan biri de vaatleri kadar, kullandığı retoriktir.

Retorik, aynı zamanda bir ‘sanat’ olarak kabul edilmektedir. Ancak bu sanat, genellikle insanların ihtiraslarını gerçekleştirmek ve menfaatlerine ulaşabilmek için kullandıkları bir araç olmuştur (Baba, 2019: 248-249). Retorikte hedeflenen şeylerden biri de dinleyicinin fikrini kendi lehine değiştirmektir. Retorikte, söylenen sözün mantıkla çelişmemesi her zaman aranan bir özellik olmayabilir (Baba, 2019: 251; Türk, 2008: 78). Nihayetinde retorikte inandırma ve ikna etme çabası söz konusudur. Seçimlerde politikacılar tarafından “ikna”nın bir strateji olarak kullanıldığı bilinmektedir. Zira, demokratik seçimlerde siyasetçinin güce ya da iktidara ulaşabilmesi için ikna edici olması bir gerekliliktir (Büyükkantarcıoğlu ve Yazar, 2019: 5). Yapılan seçim kampanyaları ve propagandalar da iknanın etkisini kuvvetlendirme amacına hizmet etmektedir. Bu yönüyle Cem Uzan’ın ve genel olarak popülist liderlerin retoriklerinin bir “inandırma” üzerine kurulduğu söylenebilir.

Cem Uzan, Genç Parti’nin seçim kampanyaları boyunca oldukça sert bir retorik kullanmıştır. Özellikle miting meydanlarındaki konuşmalarının sonunda Uzan kitlelere şöyle seslenmektedir: “Sizlerin huzurunda basiretsiz, beceriksiz, yüreksiz yönetime sesleniyorum... Bir şans daha istemeyin... Verilmeyecek... Çekilin... Açın Türkiye’nin önünü... Durduramazsınız. Türkiye geliyor” (Star, 7 Ekim 2002).

Cem Uzan’ın konuşmalarında net bir çizgi ya da birbiriyle uyumlu konuşmaların yapıldığı da söylenemez. Uzan’ın yaptığı bazı konuşmalarda aynı konuşmanın birbiriyle çeliştiği; sosyal demokrat, neoliberal, muhafazakar ve faşist söylemlerin bir arada kullanıldığı görülmektedir (Angılı, 2004: 57; Uzun, 2008:77). Birinci bölümde de belirtildiği gibi popülizmin alan kazanmasında sağ-sol arasındaki çizgilerin belirsizleşmesiyle yakından ilişkilidir. Dolayısıyla popülist partiler her ne kadar belli bir eğilimi temsil etseler de söylemsel olarak

kendilerini net bir çerçeveye oturtmaktan kaçınılmaktadırlar. Genç Parti'nin yürüttüğü siyaset bu yönüyle popülizmle ilişkilendirilebilir.

Popülist politikaların önemli göstergelerinden biri de bir “düşman” yaratılması ya da belirlenmesidir. Bu düşman, içerde herhangi bir kişi ya da grup olabileceği gibi, dışarıdan bir ülke ya da kuruluş da olabilir. Cem Uzan'ın yabancı düşmanlığı en çok IMF karşıtlığında açığa çıkmaktadır (Devran, 2004: 262). Burada işlenen “yabancı düşmanlığı” Avrupa'da görülen yabancı düşmanlığından farklıdır. Avrupa'da birçok popülist tarafından kullanılan yabancı düşmanlığı “ırkçılık” ya da “göçmen karşıtlığı” üzerine kuruludur. Genç Parti yabancı bir kuruluş olması sebebiyle IMF'yi düşmanlaştırmaktadır. Türk ekonomisinin yabancıların kontrolünde olduğunu söyleyerek, bunun önüne geçmek için bir direniş hareketi önermektedir. Cem Uzan genellikle seçim propagandalarını sahibi olduğu *Star* gazetesi ve *Star* televizyonu üzerinden gerçekleştirmiştir. 4 Ekim 2002 tarihli *Star* gazetesinde IMF ile işbirliğine gidenler “hain” olarak nitelendirilmektedir. Gazete, 30 Ekim 2002 tarihli yayınında “Ya IMF ya Türkiye” sloganıyla Mustafa Kemal’in “Ya istiklal ya ölüm” sözüne atıfta bulunmuştur (Tansi, 2004:241). *Star* gazetesi Cem Uzan'ın IMF'nin bir işgal kuvveti olduğu yönündeki mesajlarını haber formatında gündeme taşımıştır. Örneğin, “4 Kasım Sabahı İşgalci IMF'yi Denize Dökecek”⁷ (*Star* Gazetesi, 20 Ekim 2002), “İşgal Bitecek” (29 ekim 2002) ve “Boyun Eğmeyeceğiz” (31 Ekim 2002) gibi Genç Parti'nin miting alanlarındaki sloganlarının Cem Uzan'ın kontrolündeki gazetelerde yer aldığı görülmektedir.

Cem Uzan, IMF'nin yabancılığını ve düşmanlığını pekiştirmek için “Washington merkezli” bir kuruluş olduğuna sık sık vurgu yapmaktadır (Türk, 2008: 51). Uzan ailesine ait yayın kuruluşları da yabancı düşmanlığını her fırsatta kullanmaktadır. Milli bir mesele olmadığı halde TELSİM ve Motorola arasındaki anlaşmazlıkların gündeme getirilmesinde “Türk Telsim” ve “ABD’li Motorola” tabirlerinin kullanılması buna örnek olarak gösterilebilir (Türk, 2008: 88). Uluslararası mahkemelerde Uzan ailesi aleyhine devam eden davalar da sık sık haber konusu yapılarak Uzan ailesinin yabancıların hışmına uğramış bir Türk firması izlenimi verilmeye çalışılmıştır (Sağlam, 2007: 25).

Seçim kampanyalarında sık sık gündeme getirilen yabancı düşmanlığının Genç Parti için bir seçim stratejisi olduğu söylenebilir. Zira, Cem Uzan'ın birçok yabancı firma ile ticari ilişkilerinin olduğu, yabancı ülkelerde büyük

7 Kurtuluş Savaşında işgalci Yunan kuvvetlerine karşı Türk ordusunun kazandığı başarıya atıfta bulunularak IMF düşmanlaştırılmaktadır.

yatırımlarının bulunduğu ve Uzan'ın bu ülkelerdeki bankalarda servetinin önemli bir kısmını koruduğu bilinmektedir. Bu çelişkili durum, Uzan'ın IMF ve Avrupa özelinde oluşturmaya çalıştığı yabancı düşmanlığının popülizm çerçevesinde değerlendirilmesine imkan vermektedir.

Türkiye'nin milli kaynaklarına sık sık vurgu yapan Cem Uzan'ın, popülist partilerin ortak özelliği olarak kabul edilen "ekonomik milliyetçilik" çizgisinde bir politika izlediği söylenebilir. Popülist söylemlerde sıkça dile getirilen "ekonomik milliyetçilik" in vatanseverlikle ilgili bir kavram olmadığını, bunun doğrudan yabancı düşmanlığıyla ilişkilendirilmesi gerektiği yönünde kanaatler de mevcuttur (Durmuş, 2019: 47). Ülkedeki mali ve yönetim krizinin sorumlularının mevcut hükümet olduğunu ve iktidarın ülkeyi IMF ve yabancılara teslim ettiğini ifade eden Uzan, bu tabloyu değiştirecek tek iradenin de kendisi olduğunu iddia etmektedir:

Türk, Türk'e güvenemez oldu. Türk, Türk malına güvenemez oldu. Sonunda Türk, Türkiye'ye güvenemez oldu. Büyük Türkiye'nin, büyük Türk milletinin düşürüldüğü duruma bakın: İşsiz, umutsuz, fakir... Türkiye'nin kanını emenlere, emdirenlere, Türkiye'yi sömürge, yani yabancılara bağımlı hale getirenlere 'Dur', 'Yeter', 'Haddini aşttın', 'Bardağı taşırdın' diye bağırmanın zamanı gelmiştir. Artık birilerinin çıkıp, Türkiye'yi, Türkiye'nin önünü tıkayanlardan kurtarması gerekiyor... İşte o birilerinden "Biri" benim. Cem Uzan... (Star, 11 Temmuz 2002).

Bu konuşmada birçok popülist siyasetçinin klasik vurgularını görmek mümkündür: hem çözüm adresi olarak kendisini işaret etmekte hem de ülkenin siyasi ve ekonomik olarak sömürüldüğüne vurgu yapmaktadır. IMF üzerinden ülkenin ekonomik olarak işgal altında olduğu, bütün yatırım programlarının IMF'nin kontrolüne geçtiğini iddia eden Cem Uzan, bütün siyasi partilere şöyle seslenmektedir: "Biz Genç Parti olarak IMF'ye karşıyız. Başka bir parti çıkıp bunu söyleyebiliyor mu? Söyleyemez" (Star Gazetesi, 24 Ekim 2002). Bazı televizyon ve gazete reklamlarında "Sandığa giderken şu gerçeği unutmayın: 3 Kasım'da iktidar için iki parti yarışıyor. Biri IMF'ye karşı olan Genç Parti, diğeri IMF'ye teslim olan partiler. Bakalım 3 Kasım seçimlerini kim kazanacak? Türkiye mi, IMF mi?" (Keresteci, 2006: 167). Bu her iki söylem de popülist partilerin kendi dışındaki bütün siyasi hareketleri birbirinin aynısı olduğu imajını oluşturmaya yönelik bir girişim olarak da görülebilir. Cem Uzan konuşmalarında "biz" ve "onlar" vurgusunu yaparak ayrıştırıcı bir dil kullanmıştır (Tansi, 2004: 244). Bu durum da popülizmde görülen "ötekileştirme" kavramıyla benzerlik göstermektedir. Popülist siyasette sıkça karşımıza çıkan "dost- düşman" ayrımı Genç Parti'nin söylemlerinde ağırlık kazanmaktadır (Gökçe ve diğ., 2002: 13; Turan ve Çapan, 2003: 116; Tosun, 2003b: 57; Türk, 2008: 183).

“Garibanperver” bir edayla konuşan Uzan, iktidardaki ilk icraatının IMF’yi ülkeden def etmek olacağına sürekli vurgu yapmaktadır (Bora, 2002a: 57). Lümpen bir milliyetçi söylemle halka seslenen Cem Uzan, IMF’yi Türkiye’den kovmaktan söz ederken, neo-liberal ekonomik politikalara karşı çıkmamaktadır (Laçiner, 2002: 27). Cem Uzan, Erzurum’da yaptığı konuşmada: *“Türk milletinin başka milletlere avuç açmasına, Türkiye’sini seven hiçbir Türk vatandaşı tahammül edemez (...)* çünkü bu durum ne islamiyete yakışıyor ne de Türklüğe yakışıyor” ifadeleriyle Avrupa ve Batı karşıtlığını kullanarak bir “öteki” oluşturma gayretini ortaya koymaktadır. Cem Uzan’ın “yabancılar” ve “Avrupa” üzerinden ürettiği popülist söylemler kendini Giresun ve Balıkesir konuşmalarında da göstermektedir: *“Ey Avrupa!... sana Türk tarımını Türk Hayvancılığını yedirir miyiz hiç?... Yedirir miyiz?”*. “Yabancı” hınç ve hamaseti Sakarya konuşmasında da görülmektedir. Buna ilave olarak Türk-İslam vurgusuyla popülizmde sıkça görülen milleti “yüceltme” amaçlanmaktadır: *“Onlara her alanda rakip olmamızdan korkuyorlar, Türkiye’nin başarıları Türklüğün ve İslamiyet’in propagandası olacak... Asıl bundan korkuyorlar. Türkiye’nin tarihinden korkuyorlar. Gençliğinden, dinamikliğinden, çalışkanlığından, zekasından korkuyorlar. Türkiye’nin bir dünya gücü olmasından korkuyorlar.”* Bu konuşma kendini sistemin dışında gören etkisiz bir vatandaş için bile motive edici olarak görülebilir. Müslümanlık ve Türklük üzerinden vatandaşa bir değer atfetmekle birlikte geçmişin kazanımlarını örnek göstererek özellikle genç kitle üzerinde bir etki oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Avrupa’daki birçok popülist partinin söylemlerinde gözlenen “refah şövenizmi”, Genç Parti’nin söylemlerinde de görülmektedir. Cem Uzan’ın hem siyasete giriş konuşmasında hem de birçok mitingde refah şövenizmini işlediği görülmektedir:

“Bütün dünyanın bildiği gibi, Türk insanı da biliyor ki; Türkiye’nin her şeyi var...Her şeyin üstesinden gelecek gücü de var, kaynakları davar...Türkiye’nin doğal zenginlikleri, Türkiye’nin insan gücü, Türkiye’nin tarihi, Türkiye’nin kültürü hangi memlekette var?.. Şimdi şaşıracaksınız ama, en önemlisi, Türkiye’nin parası da var...Parası, hem de çok parası var” (Star,11 Temmuz 2002). Bu konuşma popülizm ile oldukça uyumaktadır. Birinci bölümde de ele alındığı gibi popülizmlerde hayal ve özlemleri olan fakir halka, zengin kaynaklara sahip olduklarını hatırlatma sıklıkla uygulanan bir stratejidir (Armony: 2005: 2).

Daha önce Laclau’nun da işaret ettiği üzere popülizmin başarısı “biz ve onlar” üzerinden bir kutuplaştırma oluşturabilme ve toplumdaki farklılıkları *eklemleyebilme* başarısıyla yakından ilgilidir. Cem Uzan’ın söylemlerinde kendisi gibi düşünmeyenleri ötekileştirmekte ve farklı beklentiler içerisindeki

toplumun farklı gruplarını birbirine eklemeye çalışmaktadır. Nitekim Cem Uzan, kendini sadece sağ ideolojik tabana bağlamamakta, Milliyetçilik vurgusunun yanı sıra, aynı zamanda, Atatürkçülükten, muhafazakar dindarlıktan ve solun popüler söylemlerinden de beslenmektedir. Genç Parti'nin ambleminin Türk bayrağına benzetilerek tasarlanması, Türk bayrağının seçim meydanlarında yoğun bir şekilde kullanılması, "Türk" sözcüğünün aşırı derecede dile getirilmesi ve milli değerler üzerinden yapılan konuşmalar Genç Parti'nin sağ/milliyetçi seçmenin dikkatini çekmeye yönelik bir girişim olarak düşünülebilir (Altinel, 2003: 95; Uzun, 2008: 77). Marşların toplumlarda birleştirici ve bütünleştirici bir etkisinin olduğu bilinmektedir. Genç Parti'nin seçim kampanyalarında Gençlik Marşı'nın ve Onuncu Yıl Marşı'nın çalınması ve sık sık Atatürk'e yapılan vurguya bakılırsa sol seçmenin oylarının hedeflendiği söylenebilir. Uzan'ın sıklıkla Türkiye'nin Müslüman bir ülke olduğuna vurgu yapması, "Allah korkusu", "iman" gibi kelimeleri kullanması ve bütün mitinglerinin sonunda "Allah'a emanet olun" demesi muhafazakar dindar kesimle yakınlık kurmak istediğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Cem Uzan'ın söylemlerindeki bu çeşitlilik, farklı siyasi eğilimdeki seçmenlerden oy almaya yönelik bir strateji olarak algılanabilir.

Uzan'ın söylemleri, son dönemlerde Avrupa'nın aşırı sağ partilerinde sıkça görülen ve neo-faşizm ya da neo-popülizm olarak adlandırılan siyasi hareketlerle de benzerlik arz etmektedir. Bu benzerlik aşırı sağ ya da faşist hareketlerin geleneksel söylem ve sloganlarından farklı olma noktasında da kendini göstermektedir. Örneğin Fransa'da Le Pen'in başında bulunduğu ve popülist parti olarak kabul edilen Ulusal Cephe ile Genç Parti'nin söylemleri arasında benzerlik görülmektedir. Her iki parti de iktidardakileri suçlayan ve dışlayan bir söylem ile, sistemin çöktüğünü iddia ederek, lideri yüceltmek suretiyle, iktidar olmaları durumunda bir "restorasyon" sürecini vadetmişlerdir (Türk, 278-279). Benzer durumu İtalyan siyasetçi Berlusconi ve onun partisi Forza Italia'da da görmek mümkündür (Bora, 2002a:60; Yanardağ, 2002). Bu tür popülist hareketlerde tepki oyları asıl hedef olmakla birlikte, sisteme ve yozlaşmış politikacılara duyulan "öfke" ve "husumet" ustalıkla işlenmektedir. Genç Parti'nin seçim kampanyaları boyunca ürettiği öfke ve milliyetçilik söylemleri onu başarılı kılan önemli etkenlerdendir (Bora, 2002b: 33; Keresteci, 2006: 136).

Cem Uzan'ın seçim kampanyaları boyunca sade bir dil kullanması kendini "halktan biri" olarak kabul ettirmeye yönelik bir sonucu olarak düşünülebilir. Cem Uzan, kullandığı beden dili; başını yukarı tutarak parmak sallaması,

kravat takmayarak ve ceket giymeyerek “sivil” bir görüntü vermesi ve giydiği beyaz gömleği ile sade ve sıradan bir insan imajını çizmeye çalışmaktadır (Altınel, 2003: 95; Balcı, 2003:155; Devran, 2004:215).

Genç Parti'nin söylemleri Türk siyasetinde aşırı sağ popülizmin ve neo-faşizmin bir tezahürü olarak değerlendirilebilir (Yaylagül ve Dağdaş, 2004:489; Kalaycıoğlu, 2017: 85). Cem Uzan'ın konuşmalarının marş ve konserlerle süslenmesi ve Genç Parti milletvekili adaylarının tek tip kıyafet giyinerek onu sahnede karşılaşması Cem Uzan'ın Hitler'e benzetilmesine sebep olmuştur (Balcı, 2003:153; Demirci, 2016: 911). Bu benzetmeyi *Yeni Şafak* gazetesi köşe yazarlarından Kürşat Bumin de yapmaktadır. Bumin, Genç Parti'yi Cem Uzan'a ait bir parti olduğunu vurgulamakla beraber, Cem Uzan için “genç führer⁸” tabirini kullanmıştır (Yeni Şafak, 28 Eylül, 2002). Genç Parti'nin en çok bilinen seçim sloganlarından biri olan “Türkiye geliyor” sloganı ile Hitler'in propagandalarında kullandığı “Almanya geliyor” sloganı arasında da bir benzerlik görülmektedir (Taşçıoğlu, 2007: 145). Dönemin kimi yazarları Genç Parti'nin reklamcısı Ali Taran'ı Nazi Diktatörü Hitler'in propaganda ve kampanyalarını yürüten Goebbels'ebenzetmişlerdir⁹ (Şener, 2004:168; Uzun, 2008: 131). Bu benzetme Cem Uzan'ın aşırı milliyetçi söylemlerinden kaynaklanmış olabilir.

Genç Parti'nin 2002 erken genel seçimlerinde kullandığı “Türk Milliyetçiliği” söyleminin doktrinel bir temele dayanmadığını, propagandanın Avrupa Birliği ve ABD düşmanlığı ekseninde popülist söylemlerle yürütüldüğünü, bunun Türk siyasetinde daha evvel görülmemiş bir model olduğunu ve bu durumun Genç Parti'yi başarıya ulaştırdığını söylemek mümkündür (Tansi, 2004: 246). Genç Parti'nin elde ettiği seçim başarısında kampanya süresince oluşturduğu dost-düşman stratejisi de önemli bir rol oynamıştır (Gökçe vd., 2002: 16; Turan ve Çapan, 2003: 116). Benzer bir değerlendirmeyi Sabancı Üniversitesi öğretim üyesi Ali Çarkoğlu da yapmıştır. Çarkoğlu 14 Ekim 2002 tarihli *Milliyet* gazetesinde gazeteci Derya Sazak'a verdiği mülakatta “izole edilmiş, yabancılaşmış ve dışlanmış halka Cem Uzan tarafından popülizm verildiğine” işaret etmiştir. Mülakatın devamında Çarkoğlu, Genç Parti tarafından vadedilenlerin inandırıcılığının sorgulanmadığını, iktidara ve yöneticilere

8 “Führer” tabiri, Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi lideri Adolf Hitler için kullanılan bir sıfattır. Führer, lider/önder manasına gelmektedir. Hitler, birçok tarihçi ve siyaset bilimci tarafından faşist ve popülist özellikleriyle ele alınmaktadır.

9 *Hürriyet* gazetesi yazarlarından Fatih Altaylı, gazetenin 11 Ekim 2002 tarihli köşe yazısında Genç Parti'nin kampanya danışmanı Ali Taran'ı “Uzan'ın Arkasındaki İsim” olarak nitelendirmektedir. Altaylı Genç Parti'nin yükselişi ile Hitler arasında benzerlik kurmaktadır.

duyulan öfkenin Cem Uzan tarafından seslendirildiğini ifade etmektedir

Genç Parti’de Sistem Karşıtlığı ve Anti-Elitizm

Bu başlığın Genç Parti ile ilişkilendirilmesinin nedeni popülist partilerin aynı zamanda “anti-elitist” ve “sistem karşıtı” partiler olmasıdır. Popülistlerin iktidara gelmek için başvurdukları seçim stratejilerinin başında seçkin ve kurum karşıtlığı ile kökten bir değişim sözü gelmektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2019:102; Yabancı, 2018:13, Yetkin, 2016:71). Genç Parti’nin söylemleri doğrultusunda yapılabilecek ilk değerlendirmelerden biri de onun sistem karşıtı bir parti olduğudur. Bu nedenle Cem Uzan’ın siyasi söylemleri referans alınarak Genç Parti’nin sistem karşıtlığı ve anti-elitizmi açıklanmaya çalışılacaktır.

Popülizmde popülistler kendilerini halk ile aynı ve eşit mesafede, müesses nizamı ve iktidardaki yönetici sınıfı da karşı tarafta yer alan ve mücadele edilmesi gereken bir “zümre” olarak görmektedirler. Dolayısıyla, popülizmde sistem karşıtlığından kasıt, bir rejim karşıtlığı değildir. Bu nedenle Genç Parti’yi sisteme “ideolojik olarak karşıt” bir parti olarak konumlandırmak yanlış olacaktır. Nitekim Uzan’ın bazı konuşmalarında “sorunun devlette olmadığını, asıl sorunun devleti idare eden beceriksiz ve basiretsiz yöneticilerde” olduğu vurgulanmaktadır (Şenel, 2019: 55; *Star*, 16 Ekim 2002). Genç Parti için bir konum belirlenecekse onu “politik sistem karşıtı parti” olarak belirlemek daha doğru olacaktır (Türk, 2008: 182). Nihayetinde Genç Parti’nin itirazı sistemin kendisine değil, içerisinde yer alan partilere yöneliktir. Popülist partilerin sistem partilerine karşıtlığının önemli sebeplerinden biri mevcut partilerin halkın çıkarlarından çok kendi menfaatlerine yönelik çalıştıkları iddiasıdır (Mudde, 1996, 269-271).

Genç Parti eski genel başkan yardımcılarında Emin Şirin ile yapılan görüşmede “Genç Parti’nin sistem karşıtı bir parti olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna Emin Şirin şöyle cevap vermiştir:

Genç Parti, anayasal düzeni değiştirmek gibi bir fikre sahip değildi. Cem Uzan’ın yapmak istediği şey halkın günlük yaşamına dokunmaktı” devamında Emin Şirin, “popülizmi kötü bir şey olarak algılamamak gerekiyor. Halkın günlük ihtiyaçlarının karşılanması vaadi eğer popülizmse ben popülizmin kötü olduğunu düşünmüyorum. Müesses nizamın kontrolü yukarıdaki bazı seçkinler tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle buna karşı olmak kötü bir düşünce anlamına gelmez. (Şirin, 2021)

Sistem karşıtı partilerin belirgin özelliklerinden biri de bu partilerin kendilerini

sağ ya da sol bir siyasi hareket olarak tanımlanamamalarıdır. Buna rağmen bu tür siyasi partilerin sağ görüşlü kitlelere daha yakın ve bu kitlelerle daha güçlü bir temas kurdukları söylenebilir (Türk, 2008: 188). Genç Parti'nin Genel Başkan'ı ve üst düzey yöneticilerinin Genç Parti'yi sağ ya da sol bir parti olarak konumlandırmak istemedikleri (Turan ve Çapan, 2003: 112) buna karşılık söylemleri itibariyle sağa daha yakın bir duruş sergiledikleri görülmektedir (Angılı, 2004: 40; Yaşlıoğlu, 2007: 138; Tansi, 2004: 237).

Sistem karşıtı partilerin temel özelliklerinden biri de karizmatik bir lider eşliğinde popülizm yapmalarıdır (Türk, 2007:260; Türk, 2008: 187). Genç Parti'de Cem Uzan'la birleşen karizmatik liderliği görmek mümkündür. Yapılan organizasyonlar ve yayın organlarında çizilen Uzan profili, onu bir "kahraman", "kurtarıcı" ve bütün adaletsizlik ve düzensizlikleri ortadan kaldıracı bir "eylem adamı" olarak yansıtılmıştır. Nitekim, *Star* gazetesi 13 Ağustos 2002 tarihli sayısında "Kurtar Bizi Bunlardan" şeklinde manşet atmıştır. Cem Uzan'ın esnafla diyaloglarına geniş yer ayıran gazete, halkın Uzan'ı bir "kurtarıcı" olarak gördüğünü yazmaktadır. Bu durum Genç Parti'nin "siyasetin pragmatik yüzünün gerektirdiği kurum ve kurallardan ziyade, kurtarıcı yüzün ima ettiği niteliklere yaslanan bir siyasal oluşum olarak ortaya çıktığını" göstermektedir (Kalaylıoğlu, 2017:86).

Cem Uzan, sisteme yaptığı eleştirilerde sorunların sorumluları olarak bütün siyasal partileri görmektedir. Yani bütün parti ve liderler müştereken sorumludur. Cem Uzan siyasi rakiplerini basiretsizlik, yüreksizlik, "beceriksizlik" ve "ahlaksızlık" ile suçlayarak; söylediklerinin sanki ortak bir sağduyu ve kanaatin sesiymiş gibi yansıtmaya çalışmıştır (Turan ve Çapan, 2003: 116; Tosun, 2003a: 235). Bu yaklaşım ile Cem Uzan, siyaset karşıtı (anti-political) bir tavır ortaya koyarak, kendisinin dışında kalan bütün alanın diğer siyasetçilerden temizlenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır (Angılı, 2004: 52). Müesses nizama karşı popülist partilerde sıkça görülen "mevcut partilerin ve yöneticilerin ahlaki yönden "çürümüştür" kurum ve kişiler olarak anılması Genç Parti'nin söylemlerinde de görülmektedir (Türk, 2008: 185). Cem Uzan'ın ortaya koyduğu bu siyaset tarzı, literatürdeki popülist lider tanımlamalarını çağırıştırılmaktadır.

Cem Uzan, yaptığı mitinglerde ve televizyon konuşmalarında seçmenden Türkiye'yi bu hale getiren yöneticileri cezalandırmalarını ve bunların Türkiye düşmanı olduğuna vurgu yapmıştır. Konuşmalarında iktidar blokundan söz ederken sık sık "Ankara'dakiler" tabirini kullanmaktadır. Bu tabir, yönetici sınıfın kendi menfaatlerine çalışan ve halkın sorunlarına karşı duyarsız kaldıklarına

matuf bir söylem olarak da değerlendirilebilir. *Star* gazetesi 22 Ağustos 2002 tarihli sayısında “Eşkiya Devlet” başlığıyla yaptığı haberde Devlet Planlama Teşkilatı’nın SİT alanı olarak koruma altına alınan arazinin bürokratlar için tatil köyüne çevrildiğini iddia etmiştir. Bu eleştiriler popülizmdeki anti-elitizm ya da seçkin karşıtlığıyla örtüşmektedir. Elit sınıf, aynı zamanda devletin güç aygıtlarını kontrolünde tutan zümre olarak da düşünülebilir. Kendisiyle yapılan görüşmede Genç Parti’nin anti-elitist bir parti olup olmadığı sorusuna cevaben Emin Şirin, “*Genç Parti kesinlikle anti-elitistti. Cem Uzan elit bir gruptan gelmekle beraber, elit gruplara ve iktidar seçkinlerine oldukça karşı idi.*” (Şirin, 2021)

Cem Uzan’a göre; “yöneticiler, halkın emanetine hıyanet etmiş,... Türkiye’nin kanını emmeye çalışan sözde Türk dostları ile işbirliğine” gitmişlerdir (*Star*, 2 Mayıs 2002). Popülist liderlerin, yöneticilerin sadece halkın çıkarlarını görmezden gelmekle kalmayıp aynı zamanda ülke çıkarlarının aleyhine çalıştıkları iddiası (Mudde ve Kalrwasser, 2019: 25) burada dikkat çekmektedir. Cem Uzan, yöneticileri şahsi menfaatlerini halkın menfaatlerinin önünde tutmakla suçlamaktadır. Popülistler, elitlerin sadece halkın çıkarlarını görmezden gelmekle kalmadığını; onların ülkenin çıkarlarının aleyhine çalıştığını da sık sık ileri sürerler (Mudde ve Kaltwasser, 2019:25). Bu yönüyle Cem Uzan’ın bir popülist lider görüntüsü verdiği söylenebilir.

Uzan’ın benzer konuşmaları Aydın mitinginde de görülmektedir. Ankara’daki siyasetçileri cambazlıkla suçlayan Uzan, halk adına konuşan bir popülist görüntüsü sergilemektedir: “*Ankara’ya, siyaset cambazlarına bir mesaj iletmek istiyorum... Halkı adam yerine koymadınız! Halkı hiçe saydınız!... Ankara’dakilere buradan Türk milleti adına haykırıyorum! Gideceksiniz! Hem de bir daha gelmemek üzere gideceksiniz!*” (*Star*, 3 Ekim 2002).

Genç Parti’nin mevcut sistemin birçok kurumuna yönelik eleştirel bir tavrı bulunmaktadır. Dolayısıyla, burada popülizmde görülen, bir “müesses nizam karşıtlığı” söz konusudur. Örneğin devletin resmi yayın organı olan TRT, seçimlerden önce bütün siyasi partilere propaganda hakkını tanımaktadır. Ancak Cem Uzan, 3 Kasım 2002 genel seçimleri için TRT televizyonunda bütün siyasal partilere tanındığı gibi kendisine tanınan propaganda hakkını kullanmamıştır (Tanşu ve Ercan, 2002:10; Devran, 2004:35; Taşcıoğlu, 2007: 199). Cem Uzan’ın bu tavrı devletin televizyonu özelinde aslında mevcut hükümete, bürokrasiye dolayısıyla müesses nizama bir karşı duruş hareketi olarak değerlendirilebilir.

Kendisinin dışındaki bütün siyasi hareketleri toptancı bir anlayışla eleştiren

Cem Uzan, Genç Parti'yi alternatifsiz bir parti olarak göstermektedir. Kısa ve etkili sloganlar ile görüntüler eşliğinde ülkeyi daha önce yönetmiş olan bütün siyasi parti ve liderler hedef alınarak 'Genç Parti ve diğerleri' imgesi sürekli vurgulanmıştır" (Sağlam, 2007: 25). Birçok popülist liderden farklı olarak müesses nizama ve mevcut iktidara eleştirinin yanı sıra Cem Uzan, muhalefet partilerini de sorunların/krizlerin bir parçası oldukları iddiasıyla eleştirmektedir (Şener, 2004: 120). Siyasete giriş konuşmasında Cem Uzan: "Umutlarımızı, hayallerimizi, geleceğimizi köreltenlerden şikayetçiyiz. (...) Sadece bugün değil, dün yönetenlerden de, daha önce yönetenlerden de şikayetçiyiz" ifadelerini kullanmıştır. Kendisinin dışında kalan iktidar-muhalefet, eski-yeni bütün siyasi partilerin sorunların temelinde müştereken sorumlu tutulmaları popülist partilerin kullandıkları temel stratejilerden biridir.

Sonuç

Genç partinin 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde elde ettiği başarıyı sadece mitinglerde verdiği ikramlara, kullandığı medya gücüne ya da verdirdiği konserlere bağlamak yetersiz kalacaktır. Söz konusu eylemlerin partinin aldığı oy oranına etkisi olsa da Genç Parti'nin seçimlerdeki başarısının altında Cem Uzan'ın kullandığı popülist dil ve "ötekileştirme"nin etkisi oldukça büyüktür. IMF özelinde üretilen yabancı düşmanlığı/karşıtlığı ve anti-elitist söylemler, Genç Parti'nin başarısında inkâr edilemeyecek faktörlerdir. Bununla birlikte Genç Parti'nin seçim kampanyaları boyunca başarıyla işlediği müesses nizam/sistem karşıtlığı, partinin aldığı oy oranında büyük bir paya sahiptir. Genç Parti'nin seçim başarısına etki eden bu faktörler aynı zamanda popülist siyasetin temel özellikleri olarak kabul edilmektedir.

Cem Uzan'ın söylemlerinde "yabancılık" üzerinden bir "düşmanlık" oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Cem Uzan'ın yabancı düşmanlığı üzerinden ürettiği popülizm, Avrupa'daki yabancı düşmanlığından farklıdır. Doğal olarak farklıdır; çünkü Türkiye'de Avrupa'dakine benzer bir sosyolojik/demografik tablo söz konusu değildir. Avrupa'nın birçok ülkesinde yabancı düşmanlığı, göçmenler ve Müslüman gruplar üzerinden (İslamofobi) yapılırken; Genç Parti daha çok IMF üzerinden yabancı düşmanlığı yaparak bir popülizm üretmektedir. Buna karşılık Uzan'ın söylemleri, son dönemlerde Avrupa'nın aşırı sağ partilerinde sıkça görülen ve neo-faşizm ya da neo-popülizm olarak adlandırılan siyasi hareketlerle de benzerlik arz etmektedir.

Birçok popülist parti gibi Genç Parti'nin de en büyük gücünü karizmatik liderinden, Cem Uzan'dan aldığı görülmektedir. Dolayısıyla Cem Uzan'ın

karizmatik liderliğinin de Genç Parti'nin yükselişinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Cem Uzan, popülist stratejinin bir gereği olarak kendini "halktan biri" olarak kabul ettirmeyi başarmış ve halk adına hareket eden, halk adına konuşan, halka dokunan bir lider görüntüsü vermiştir.

Genç Parti'nin seçimlerdeki başarısı hem medya ve imaj çalışmasının bir ürünü olarak hem de popülizmin modern görünümünün bir örneği açısından önemlidir. Genç Parti, seçim kampanyaları boyunca ulusalcı/milliyetçi, halkçı, liberal ve Batı karşıtlığını birlikte ele alan bir söylem geliştirmiştir. Bu durum Genç Parti'yi birçok popülist partiden ayıran temel bir özelliktir. Zira Genç Parti hem sağ hem de sol popülist söylemleri birlikte kullanmıştır. Bu nedenle Genç Parti, popülizmin farklı bir varyantı olarak düşünülebilir.

Sonuç olarak, Genç Parti'nin siyaset yapma tarzına ve yürüttüğü seçim kampanyalarına bakıldığında partinin modern popülizmin birçok özelliğini yansıttığını, Genç Parti lideri Cem Uzan'ın da popülist lider profiliyle büyük ölçüde uyduğunu söylemek mümkündür.

Kaynakça

Altınal, H.Y. (2003). Genç Parti Reklamları İçin Bir Söylem Çözümlemesi, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 17: 89-110.

Angılı M. (2004). 1980 Sonrası Türkiye Siyaseti ve Genç Parti, *Praksis*, Ankara, 12: 37-62.

Arditi B. (2010). *Liberalizmin Kıyılarında Siyaset*, (Emine Ayhan, Çev.), İstanbul: Metis Yayınları.

Armony, V. (2005). "Populism and neo-Populism in Latin America", <http://www.cccg.umontreal.ca/pdf/armony%20oudm%202005.pdf>, [11.12.2019].

Baba, Coşkun (2019). Retorik ve Mantık İlişkisi, BÜ, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.9, Özel sayı.

Balcı, Şükrü. (2003). Politik Kampanyalarda İmaj Yönetimi Genç Parti Örneği, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, s. 143-161.

Baloğlu, U. (2019). Demokrasi, Popülizm ve Yok Olan Doğa, *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 6 (1), 99-129.

Baykan, T.S. (2018). "İdare-i Maslahatçılık"tan "Popülizm'e Türkiye'de Duyarlı Siyasal Pratik: "Popülizm Yapıyorsunuz!", *Birikim Dergisi*, 353: 15-36.

Baykan. (2017). Halkçılık ve Popülizm: Türkiye Vakası ve Bir Kavramın Kullanımları, *Mülkiye Dergisi*, 41 (1), 157-194.

Bayramoğlu A. (2002, 9 Ekim). “Genç Parti Fenomeni”, *Yeni Şafak Gazetesi*.

Berg, L.B. ve Lune, H. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Asım Arı, Çev), Konya: Eğitim Yayınevi.

Bora (2002a). Cem Uzan ve Neo-Faşizmin Yeni Yüzü, Şirket Konserlerinden Partiye, *Birikim Dergisi*, Sayı: 162, Ekim, s.53-60.

Bora (2002b). 2002 Seçimi ve Siyasi Güzergah Problemi, *Birikim Dergisi*, Sayı, 163-164, s. 29-35.

Büyükkantarcıoğlu S.,N. ve Yarar, E. (2019). “Dil ve İkna: Türk Politika Söyleminde İkna Edici Önerme Yapıları”, s. 1-23.

Büyükoztürk, Ş. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.

Demirci, Kenan (2016). Modern Seçim Kampanyalarının Türkiye’deki Seyrine Dair Bir Eleştiri ve Dönemleştirme Denemesi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C.71, no:3, s.889-918.

Devran Y. (2004). *Siyasal Kampanya Yönetimi: Mesaj, Strateji ve Taktikler*, İstanbul: Alemdar Ofset.

Duran, R. (2002). Medyası Vardı Şimdi Parti Sahibi de Oldu, <http://bianet.org/bianet/siyaset/11540-medyasi-var-di-simdi-parti-sahibi-de-oldu> [24.04.2020].

Durmuş, M. (2019). *Büyük Değişim Popülist Otoriterleşme*, Ankara: İmge Kitabevi.

Erdoğan N. (1998). Demokratik Soldan Devrimci Yol’a:1970’lerde Sol Popülizm Üzerine Notlar, *Toplum ve Bilim Dergisi*, S.78, s. 22-37.

Gökçe, O., Akgün B., Karaçor S. (2002). 3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim, Selçuk Üniversitesi İİBF, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, s. 1-44.

Gülarslan, K. (2008). *3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde DSP, ANAP, MHP, CHP ve GP’nin Seçim Kampanyalarında Kullandığı Gazete Reklamlarının İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Kalaylıoğlu, (2017). İktidarda Popülizm veya Tedrici Bir İnşa Süreci Olarak 2002-2010 AKP Dönemi: Bir Çerçeve Denemesi ve Birkaç Temel Önerme,

Mülkiye Dergisi, 41(1), s. 67-103.

Karagül S., Güder, B.E., (2020). Dış Politikada Popülist Söylem ve Girişimler: Trump Siyaseti ve Brexit Süreci, *Troacademy Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 109-134.

Kaya A. (2019). Avrupa'da Popülist Sağın Yükselişi: Popülizm Nedir?, *Euro Politika Dergisi*, s. 5-33

Keresteci, Z. (2006). *Siyasal Partilerin Politik Pazarlama Uygulamaları ile Bu Uygulamaların Seçmenler Üzerindeki Etkileri ve Bir Uygulama*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.15, s.170-189.

Laclau E. (2007). *Popülist Akıl Üzerine*, (Nur Betül Çelik, Çev.), Ankara: Epos Yayınları.

Laclau E. ve Mouffe C. (2017). *Hegemonya ve Sosyalist Strateji Radikal Demokratik Bir Politikaya Doğru*, (Ahmet Kardam, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.

Laclau E., (2015). *Marksist Teoride İdeoloji ve Politika*, (Faruk Gültekin Çev.), İstanbul: Doruk Yayınları.

Laclau, E. (2011). Popülizm: Bir Ad Ne İçerir?, (Hayriye Özen Çev.), *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1): 135-146.

Laçiner, Ö. (2002). 3 Kasım'la Gelen, *Birikim*, S.162, s. 22-28.

Mardin, Ş. (2016). *İdeoloji*. İletişim Yayınları.

Mouffe C. (2019). *Sol Popülizm*, (Aybars Yanık Çev), İstanbul: İletişim Yayınları.

Mudde C. ve C.R. Kaltwasser. (2019). *Popülizm Kısa Bir Giriş*, (S. Erdem Türközü, Çev.), Ankara: Nika Yayınevi.

Mudde Cas (1996). The Paradox of the Anti-Party Party: Insights From The Extreme Right, *Party Politics*, vol 2, no:2, s. 256-276.

Müller, J.W. (2016). *Popülizm Nedir?*, (Onur Yıldız, Çev), İstanbul: İletişim Yayınları.

Öğün S.S. (1991). *Nurettin Topçu'nun Siyasal Düşüncesinde Popülizm-Milliyetçilik Etkileşimi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Özşeker, E. (2017). Muktedir Millet, Muhalif Millet: AKP'nin Söyleminde Kolektif Öznenin İnşası, *Mülkiye Dergisi*, 41 (1), s.131- 156.

Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, (Mesut Bütün-Selçuk Beşir Demir, Çev), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Raadt, J. D, Hollanders, D., Krouwel, A. (2004). “ Conceptualising Populism Analysing the Level and Type of Populism of Four European Parties” https://www.academia.edu/29994346/Conceptualising_Populism_Analysing_the_level_and_type_of_populism_of_four_European_Parties, [11.05.2020].

Sağlam, S. (2007). Genç Parti Buraya Kadar, *Türk Yurdu*, S.240, s. 25-27.

Saraçoğlu C. (2017). Sağ Popülizm ve Faşizm Üzerine Yöntemsel Bir Tartışma: Küresel Örüntüler ve Ulusal Özgüllükleri Birlikte Anlamak, *Praksis Dergisi*, S.44-45, s.1081-1104

Sözen E. (2017). *Söylem*, İstanbul: Profil yayıncılık.

Şenel B. (2019). *Gündem Belirleme ve Propaganda Aracı Olarak Medyanın Kullanımı: Genç Parti Cem Uzan ve Star Gazetesi Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Şener, N. (2004). *Uzanlar: Bir Korku İmparatorluğunun Çöküşü*, İstanbul: Güncel Yayıncılık.

Şirin, E. (2021). *Mülakat*. Mehmet Zakir Sarıkaya, İstanbul, 9 Aralık.

Taggart, P. (2004). *Popülizm*, (Barış Yıldırım, Çev.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Tansi, (2004). 2002 Milletvekili Genel Seçimlerinde Yazılı Basında 'AB ve IMF Karşıtlığı' Eksenindeki 'Türk Milliyetçiliği' Söylemi Çerçevesinde Genç Parti'nin Konumlanması, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 19, 235-250.

Tanşu T., O. ve Ercan, E. (2002). *Cem Uzan ve Genç Parti Olgusu*, Ankara: Konrad Adenauer Vakfı Türkiye Temsilciliği.

Taşçıoğlu R. (2007). *Seçim Kampanyalarındaki Dönüşüm: 'Amerikanlaşma' Bağlamında 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde Genç Parti Seçim Kampanyası*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tokdemir, K. ve Karakuş A. (2020). 1999'dan 2002 Genel Seçimlerine Giden

Süreçte Türkiye’de Kritik Yeniden Saflaşma ve Kritik Seçim Teorisi Üzerine Bir Değerlendirme, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, s.730-748.

Toprak Z. (1992). *Popülizm ve Türkiye’deki Boyutları*, Tarih ve Demokrasi – Tarık Zafer Tunaya’ya Armağan, İstanbul: Cem Yayınları.

----- . (2013). *Türkiye’de Popülizm 1908-1923*, İstanbul: Doğan Kitap

----- . (2014). Dünden Bugüne Popülizm ve Demokrasi Paradoksu, *Politis-Politik Kültür Dergisi*, Yıl 4, sayı 10, Kış 2014, s. 22-27.

Tanju T. (2003). İhtiyaç: İdeolojik Berraklaşma, *Görüş Dergisi*, S. 54, s. 54-61.

Turan, A. E. (2004). *Türkiye’de Seçmen Davranışı: Önceki Kırılmalar ve 2002 Seçimi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Turan, Ö. ve Çapan Z. G. (2003). Siyasetin Yeniden Tanımlanması ve Gösteri Toplumu: Genç Parti Özelinde 3 Kasım 2002 Seçimleri, *Birikim Dergisi*, 165:101-118.

Türk H.B. (2008). *Şirket ve Parti Genç Parti ve Yeni Siyaset*, Ankara: İletişim Yayınları.

Türk, H.B. (2007). *Genç Parti’yi Anlamak: Parti, Lider ve Kitle Üzerine bir Çalışma*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uzun, M. (2008). *Medya Sahipliğinin İçeriğe Yansımaları: Cem Uzan ve Genç Parti Örneği*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Ünüvar, K. (2018). Tek Ülkede Popülizm, *Birikim Dergisi*, 353: 6-14.

Vardar, D. (2004). *Aşırı Sağdan “Popülist Radikal Sağ”a Fransa Örneği*, İstanbul: Bağlam Yayınları.

Weyland, K. (2001). Clarifying a contested concept: Populism in the study of Latin American politics. *Comparative politics*, 1-22.

Worsley, P. (1969). “*The Concept of Populism*”, *Popülizm: Its Meaning and National Characteristics*, Der: Ghita Ionescu, Ernest Gellner, Londra.

Yabancı, B. (2018). Avrupa’nın Çeperinde Popülizm, *Birikim Dergisi*, 354: 9-20.

Yanardağ, M. (2002). “Üçe Karşı İki Hilal: Genç Parti Sürprizi”. BİA Haber Merkezi, <https://m.bianet.org/cocuk/siyaset/14919-uce-karsi-iki-hilal-genc->

parti-surprizi, [15.01.2020].

Yaylagül, L. ve Dağtaş, E. (2004). Medya Patronluğundan Başbakanlığa Yükselme İstekleri: Cem Uzan ve Genç Parti Örnek Olayı, *2nd International Symposium Communication in The Millennium: A Dialogue Between Turkish and American Scholars Sempozyumu*, İstanbul Üniversitesi.

Yetkin, B., (2016). Popülizmin Gölgesinde Siyaseti ve Siyasal İletişimi Anlamak, *Akademia*, 4(3): 68-82.

Yıldırım, A., & Simsek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınevi, Ankara,

Gazeteler

Akşam, 'Cem Uzan'ın Tek Kişilik Partisi', 3 Eylül, 2002.

Hürriyet, 'Uzan'ın Arkasındaki İsim', 11Ekim 2002.

Star, 'Türkiye Geliyor', 11 Temmuz, 2002.

Star, 'Cem Uzan'ın Partisi', 8 Ağustos, 2002.

Star, 'Kurtar Bizi Bunlardan', 13 Ağustos, 2002.

Star, 'Eşkiya Devlet', 22 Ağustos, 2002.

Star, 'Hainler', 4 Ekim, 2002.

Star, '4 Kasım Sabahı İşgalci IMF'yi Denize Dökecek', 20 Ekim, 2002

Star, 'Türkiye Mi IMF Mi', 24 Ekim, 2002.

Star, 'İşgal Bitecek', 29 Ekim, 2002

Star, 'Ya IMF Ya Türkiye', 30 Ekim, 2002

Star, 'Boyun Eğmeyeceğiz', 31 Ekim, 2002.

Yeni Şafak, 'Genç Führer', 28 Eylül 2002.